

logopèdia

Revista del Col·legi de Logopedes de Catalunya
[1] juliol de 2001

eleccions 2001

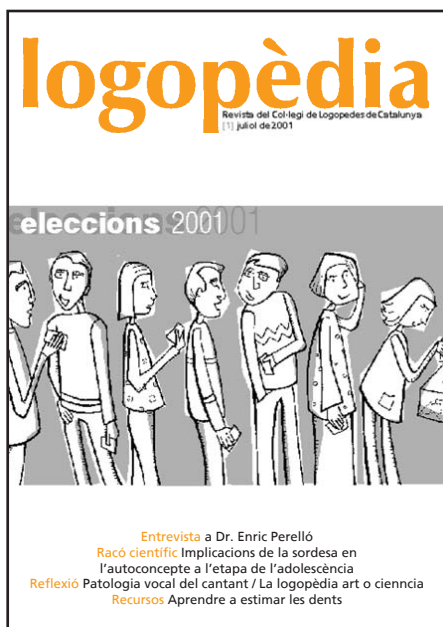

Entrevista a Dr. Enric Perelló

Racó científic Implicacions de la sordesa en
l'autoconcepte a l'etapa de l'adolescència

Reflexió Patologia vocal del cantant / La logopèdia, art o ciència

Recursos Aprendre a estimar les dents

Primeres eleccions dels càrrecs de la Junta de Govern del CLC.
 Il·lustració i disseny portada Elena Feliu.

Edició Col·legi de Logopedes de Catalunya • Bruc 72-74, 5è • 08009 Barcelona • Tel. 93 487 83 93
 • Fax 93 487 94 52 • clc@clc-logopedia.org
 Equip de redacció Núria Bonet, Esther Parull, Carme Peña, Mercè Vivancos.
 Col·laboradors en aquesta edició Cristina Cambra, Demetrio Lebón, ACV Edicions, Monserrat Bonet, Josep M. Vila i Andreu Sauca, Andreu Martín, Jaume Pauné i Fabrè i Francisco J. Cantero.
 Disseny i maquetació Santi Duran .
 Dipòsit Legal B-6850-2001

La Revista del CLC és una publicació del Col·legi de Logopedes de Catalunya. No s'autoritza la reproducció total o parcial d'aquesta publicació. La Revista del CLC accepta la diversitat d'opinions dels seus col·laboradors, els quals en són responsables.

Sumari

Editorial

eleccions 2001 3

L'espectador

anem fent boca 4

1es Jornades de Logopèdia i Odontologia

II Fòrum Dental del Mediterrani 4

Entrevista

dr. Enric Perelló 6

Necrològica

in memoriam, professor dr. Jordi Perelló Gilberga 9

Racó científic

implicacions de la sordesa en l'autoconcepte a l'etapa de l'adolescència 12

Racó informàtic

e-logopèdia (I) 14

Reflexió

patologia vocal del cantant 16

¿Los bebés hablan?.....18

la logopèdia, art o ciència? 20

estrès, deixa'l ko... 22

Recursos

llibres i material 24

Racó lúdic

jocs 26

Cartes dels lectors

eina de connexió 27

Programa

Congreso Extraordinario de A.E.L.F.A 28

Dossier

Optometria. Què és? 29

Editorial

Finalment després de molts esforços i de trobar gent amb ganes de participar en el projecte de la Revista, l'estem tirant endavant. Encara hi ha molta feina a fer i veiem que hem de rectificar alguns dels apartats. És cert que amb la primera Revista, sempre surten aspectes que en les pròximes edicions ja no se'n fa esment, però com que volíem reflectir tot el que el Col·legi ha fet fins al moment, això ens va ocupar uns espais que ara podrem aprofitar.

Per què una revista? Des del primer moment teníem clar que el Col·legi necessita una eina per fer conèixer el que està gestionant, quines són les inquietuds dels col·legiats, quins cursos s'estan programant, i què fa cada delegació territorial. Ara per ara, i es mantindrà mentre la Revista només surti un parell de cops l'any, per això tenim el Full informatiu.

Però hi ha tota una altra mena de missatges que entre els diferents professionals ens volem comunicar per escrit; com són els diferents treballs de recerca, les opinions dels experts en diferents temes, el conèixer algú del nostre ram en el seu treball diari, què ens aporta internet en el nostre ram, quins llibres o materials nous han sortit darrerament en el mercat. I tot això és el que vol aportar la Revista.

Cada un dels apartats es crea no només amb l'equip que hi ha darrera, sinó que també ens obliga a demanar-vos que ens feu conèixer les vostres experiències, els vostres treballs, les vostres inquietuds... Per tant, volem ser receptius de tot allò que els diferents col·legiats ens vulgueu aportar.

Esperem de tot cor que aquest petit granet de sorra vagi creixent amb els anys i que ens puguem sentir orgullosos d'aquest nou projecte.

L'equip de redacció

El temps va passant i ja s'han fet les primeres eleccions dels càrrecs de la Junta de Govern que s'havien de renovar aquest any. En primer lloc, vull donar les gràcies a tots els col·legiats que varen participar amb el seu vot en les eleccions de la Junta de Govern. En segon lloc, agrair, malgrat ésser pocs, la vostra assistència i participació a l'Assemblea, que com ja sabeu es va fer el mateix dia 6 de juny a la tarda.

D'entre els assistents va renovar-se la comissió econòmica que va quedar constituïda pels següents col·legiats: **Juan Luís Puente, Andreu Sauca i Victoria Otín**; als quals tota la Junta agraïm la seva col·laboració.

Quan als resultats obtinguts, els càrrecs elegits han quedat definits de la següent manera:

Degana
Anna Civit
Tresorer
Sergi Riera
Vocal d'Ensenyament
M. del Mar Arriaga
Vocal de Lleida
Mireia Aldevert

Per tant, la Junta de Govern queda constituïda així:

Degana	Anna Civit
Sotsdegana	Diana Grandi (en funcions)
Secretària	Elisabeth Dulcet
Comptador	Josep M. Vila
Tresorer	Sergi Riera
Vocal de Barcelona	Elisabeth Dulcet (en funcions)
Vocal de Girona	Caterina Noguer
Vocal de Lleida	Mireia Aldevert
Vocal de Tarragona	Ester Rofes
Vocal per Sanitat	Diana Grandi
Vocal per Ensenyament	M. del Mar Arriaga
Vocal per Benestar Social	M. Teresa Comas

Parlant amb persones que pertanyen a juntes de govern d'altres col·legis professionals, hem pogut constatar que normalment la participació a les assemblees és baixa i que això és degut a que una gran majoria de col·legiats estan satisfets amb la tasca realitzada per la junta de govern del seu col·legi a la qual deleguen el seu recolzament i confiança. No obstant i això, tot i respectant molt aquesta opinió, com a degana del CLC, us animo a que es realitzin a la seu del CLC, ja siguin assemblees, xerrades, debats, seminaris, grups de treball i recerca... com també, fer-nos arribar articles, notícies d'investigacions... per tal que puguin ser publicats a la Revista CLC.

Animeu-vos a escriure la tasca que realitzeu, perquè puguem compartir-la amb tots els col·legiats. De totes aquestes petites aportacions, tots ens enriqueim i fem que la nostra formació sigui actualitzada dia a dia.

Anem fent boca

Poc a poc el Col·legi avança, va posant en marxa els motors en diferents àmbits de la nostra professió.

Durant el primer mes de l'any i per primer cop, els logopedes formaran part del Departament de Justícia. Tots els qui estiguin disposats a actuar com a perits judicials especialistes amb logopèdia poden donar les seves dades al CLC. S'ha creat una comissió per acordar protocols i minuts d'aquest acte professional. És d'aquesta manera com la societat comença a conèixer quin és el rol del logopeda i que l'esforç del Col·legi per divulgar la nostra tasca comença a donar els seus fruits.

S'ha continuat el servei al col·legiat sobre la Formació Continuada i durant aquest semestre s'han realitzat els cursos sobre: "La informàtica aplicada a la logopèdia", aquest ja s'ha fet per segon cop i també en tercera edició s'ha fet el curs de "Disfuncions orofacials". Respecte al curs "La música, eina educativa i reeducativa", també es vol repetir i ha sorgit un grup de treball per tractar els aspectes logopèdics sobre aquesta temàtica. També dins dels cursos de formació que organitza la fundació Universitat de Girona durant els mesos de maig i juny s'està fent el curs de "Disfonia infantil Girona 2001". Sembla que els cursos que proposa el Col·legi tenen molta demanda i com que es fan en grups reduïts per tal de discutir diagnòstics, teràpies, materials i recursos, això provoca que ràpidament s'omplin i quedin saturats. Això vol dir que cal continuar en aquesta dinàmica molt més participativa i enriquidora i ara cal oferir més productes.

Durant els primers dies de febrer de 2001 es va celebrar en el Palau de Congressos de Barcelona el II Fòrum Dental Mediterrani, organitzat per PUNTEX i amb la col·laboració del Col·legi Oficial d'Odontòlegs i Estomatòlegs de Catalunya (COEC), el Col·legi Oficial de Protètics de Catalunya (COPDEC), l'Associació de Higie-

nistes i Auxiliars Dentals de Catalunya (AHIADEC) i el Col·legi de Logopedes de Catalunya (CLC) i durant el primer dia se celebra la 1es Jornades de Logopèdia i Odontologia.

El Fòrum serví per una part a donar a conèixer la nostra professió als altres col·lectius participants (odontòlegs, protèsics i higienistes dentals), i per altra banda, estimular els odontòlegs a establir un treball interdisciplinari, que permeti l'atenció integral del pacient portador de disfuncions orofacials. En les properes i successives trobades es començarà a notar la important tasca de treball en comú, tan pel que fa al progrés d'ambdues disciplines, com pel propi pacient.

La vocalia de Girona no para; i cada cop es fa més ressò del logopeda a la Universitat de Girona (UdG) i va oferir als estudiants de secundària un document informatiu sobre sortides professionals. El Col·legi professional ofereix activitats de formació continuada als logopedes, també dirigides als estudiants de la UdG com a activitats de lliure elecció.

La vocalia de Tarragona van més al gra. Estan organitzant unes trobades entre professionals per tal de fer una discussió de casos clínics i es va repetint la trobada cada dos mesos.

Volem **felicitar la guanyadora de la beca de recerca** atorgada conjuntament per l'Escola de Patologia del Llenguatge de l'Hospital de Sant Pau i el CLC, pel projecte "Mapa de la logopèdia a Catalunya" a l'àmbit sanitari: **Rachele Zeni**. Aquest projecte es pot portar a terme també amb el vostre ajut i des d'aquí voldríem que tots els qui treballem en aquest camp o en d'altres de la logopèdia ens ho feu arribar al CLC. Properament es pretén editar un llistat de Centres de logopèdia d'arreu de Catalunya.

1es Jornades de Logopèdia i Odontologia II Fòrum Dental del Mediterrani

Durant els dies 1, 2 i 3 de febrer de 2001 es va celebrar en el Palau de Congressos de Montjuïc el II Fòrum Dental del Mediterrani, organitzat conjuntament pel Col·legi Oficial d'Odontòlegs i Estomatòlegs de Catalunya (COEC), el Col·legi Oficial de Protètics Dentals de Catalunya (COPDEC), l'Associació d'Higienistes i Auxiliars Dentals de Catalunya (AHIADEC) i el Col·legi de Logopedes de Catalunya (CLC).

Aquest fòrum va agrupar en una sola trobada de tres dies els diferents professionals que intervenen en el complex i diversificat sector de la salut bucodental. L'acte va ser inaugurat oficialment per la **Sra. Esther Busquets**, sotsdirectora General de Recursos Sanitaris del Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya,

Acte d'obertura de les 1es Jornades de Logopèdia i Odontologia a càrrec Josep M. Clemente President del 5è Congrés Català d'Odontologia.

que va posar una especial atenció en la necessitat de fomentar des de tots els fronts, ja siguin polítics, socials, professionals, etc. la cultura, la promoció, la prevenció i l'educació com a eixos fonamentals en els que s'haurien de basar les accions dirigides a l'atenció de la salut de la població.

Dins del Fòrum Dental del Mediterrani i durant el dia 1 de febrer, es van dur a terme les 1es Jornades de Logopèdia i Odontologia. L'acte d'obertura va estar a càrrec del **Dr. Josep M. Clemente**, president del 5è Congrés Català d'Odontologia, i la **Sra. Elisabeth Dulcet** en representació de la degana del Col·legi de Logopedes, **Sra. Anna Civit**.

Les 1es Jornades de Logopèdia i Odontologia van servir per una part, per donar a conèixer la nostra professió als altres col·lectius participants (odontòlegs, protètics i higienistes dentals), i per altra banda, per estimular els odontòlegs a establir un treball interdisciplinari, que permeti l'atenció conjunta i integral del pacient portador de disfuncions orofacials.

L'aportació de cada una de les ponències va fer palesa la importància del treball conjunt entre professionals odontòlegs i estomatòlegs, ORL i logopedes.

La 1ª ponència titulada **"El Col·legi de Logopedes: Interrelacions professionals"** de la Degana del CLC, **Sra. Anna Civit**, absent per motius familiars, va ser presentada en el seu nom per la Sra. Elisabeth Dulcet.

A continuació, la **Sra. Diana Grandi**, Vocal de Sanitat del CLC i moderadora de la taula rodona, ens va parlar de **"La Teràpia Miofuncional. Àrees de l'Odontologia relacionades amb la logopèdia"** i va emmarcar el seguit de les presentacions posteriors.

El **Dr. Luis Carriere** ens va comentar com a través de la pràctica privada odontològica es veu que el treball que executa l'odontòleg no garanteix un èxit total si no es treballen els hàbits de masticació, deglució i posició lingual, amb la ponència **"Forma i Funció. Aspectes Ortodòntics"**.

El **Dr. Enrique Perelló** ens va parlar sobre **"La respiració oral. Valoració i conseqüències"**, per fer la distinció entre el que cal valorar, el que cal canviar i el que cal conservar, a nivell respiratori, per millorar la vida del pacient. Finalment, en la darrera ponència del matí, la **Sra. Graciela Donato** va presentar la ponència **"Desequilibris funcionals del sistema estomatognàtic, la seva relació amb les maloclusions i el seu tractament"**, coneixements fonamentals per portar a terme el treball logopèdic.

A la tarda, la taula rodona va continuar amb la presentació del **Dr. Pere Harster** sobre **"Parafuncions orals"**; la **Dra. M. José Giménez** ens va presentar la ponència **"Aspectes Odontològics en pacients especials"** i finalment, la **Sra. Nidia Zambrana** ens va parlar de **"La Teràpia Miofuncional en malformacions craniofacials congènites"**.

Després d'aquesta trobada multidisciplinària, a la qual hi van assistir més de 450 professionals (225 logopedes), els objectius futurs són mantenir i aprofundir aquest vincle entre ambdós col·lectius, per afavorir l'avenç en la tasca interdisciplinària, tant pel que fa al progrés d'ambdues disciplines, com pel propi pacient, i perquè a curt termini tota aquesta tasca conjunta pugui repercutir positivament en la salut de la població.

El professional logopeda s'ocupa de l'estudi del procés comunicatiu i de la prevenció, el diagnòstic, el pronòstic i el tractament dels seus trastorns, en les àrees de fonació, audició, parla i llenguatge.

La boca participa en la realització de diferents funcions, tant alimentàries com expressives. El fet que s'hi portin a terme tant la masticació com la fonació, fa necessari el treball conjunt entre odontòlegs i logopedes.

Si alguna o més de les funcions que es porten a terme dins de la cavitat bucal es realitza de manera alterada, el creixement dels maxil·lars es veurà afectat i, a més, es podran presentar després alteracions més complexes.

Per exemple, quan un pacient (nen, adolescent o fins i tot adult) respira per la boca en lloc de fer-ho pel nas, o quan la llengua adopta una postura inadequada (de manera permanent o en empassar, parlar, etc.) o existeixen dificultats per mastegar alguns aliments, aquestes funcions no s'estan realitzant correctament. Tot això repercuteix negativament en la cavitat bucal, tant des del punt de vista de la seva forma o estructura orgànica, com del seu funcionament, que afecta no solament a la parla.

Aquestes alteracions funcionals es poden corregir o atenuar, si es realitza un correcte diagnòstic i es posa en marxa un tractament adequat.

Aquesta és una de les tantes àrees de treball del logopeda, però per això cal tenir una sòlida formació teoricopràctica en aquests temes. És un camp de treball relativament nou en aquest país, que requereix de la intervenció de diferents especialistes: logopeda, odontòleg, ortodontista, otorrinolaringòleg, pediatre... i també de la col·laboració dels pares, perquè el tractament assoleixi un resultat eficaç.

(Escrit del CLC per als mitjans de comunicació i publicat a la revista del Col·legi d'Odontòlegs i Estomatòlegs de Catalunya)

Dr. Enric Perelló

La saga continua

text Josep Maria Vila

A l'hora concertada he arribat al despatx del Dr. E. Perelló. Just en aquell moment sortia d'una visita i tot seguit em diu:

Vaig un xic endarrerit. Espera't a la saleta.

Sense presses he fet una ullada al llarg passadís, folrat de fusta clara, i molt ben il·luminat. La sala d'espera està partida pel passadís, amb unes confortables cadires. M'hi he assegut i he fullejat les revistes que tenia, per cert, ben diferents de les que normalment es troben a les sales d'espera i molt més formatives.

Cap a un quart de nou del vespre ha acabat les visites.

- Passa cap el despatx, aprofito per explicar quatre coses a la secretària i de pas em trec la bata.

El despatx, situat en un pis de l'Eixample, és d'aquells que són llargs i que donen, una banda al carrer i l'altra al pati interior de l'illa.

La seva sala de visita és confortable i àmplia. A les parets està tot ple de llibres i només al bell mig hi ha un gran quadre de Clavé en blanc i negre amb una multitud de guants de diferents menes i formes, que trenca la monotonia i el pes de tants llibres.

La taula de despatx és llarga, també de fusta clara i a un costat l'ordinador. La biblioteca continua a tot l'espai que seria l'antiga galeria. A un costat hi ha tots els llibres del pare, amb els seus arxius, fitxes i tot ben classificat. A l'altre costat, ordenat de la mateixa manera ho té el fill. No només hi ha llibres, sinó també totes les revistes de foniatria en les que pare i fill han estat assidus col·laboradors. N'hi ha de França, Japó, Brasil, Espanya, EEUU, Anglaterra, Itàlia...

Entre els llibres, s'hi troben moltes joies. Potser, per citar-ne un parell esmentaré una obra escrita al 1620 de J.P. Bonet sobre ORL i amb dibuixos que il·lustren parts de les estructures explicades.

Un segon llibre que també vull citar és el que fou d'un gran metge de finals del S. XIX i que passa a mans d'un ORL famós com Van Eiken Killiam de principis del S. XX i que el trobà el Dr. Perelló a Alemanya de l'Est.

Després de repassar llibres i llibres, i veure com ho té tot tan ben classificat, hem acabat de fer el recorregut pel despatx.

La sala de cures, que està just al costat de la biblioteca i sala de visita, és senzilla, amb tot el material necessari per fer l'exploració dels pacients. Normalment grava en vídeo les lesions dels pacients i així ho té tot registrat. Just al costat en una cambra insonoritzada hi té una cabina audiomètrica per fer les exploracions de l'oïda. Hi ha també una segona cambra més petita per poder-hi fer les exploracions auditives als més petits. Aquí les cadires i tots els elements estan a la mida dels menuts. Tant és per fer diagnòstic com per realitzar alguna sessió de rehabilitació.

La secretària es troba a mig passadís just davant de l'entrada del despatx i cap a l'altre extrem hi ha encara dues sales més. En una hi ha la consulta de la germana, que és psicòloga i a l'altre hi ha una cambra que també pot servir per fer visita, consulta o l'ús que convingui segons les necessitats del despatx.

Finalment, després de comentar tot el referent a l'espai del despatx ens hem assegut. Ell treballa tot sol. Només quan encara vivia el pare, compartien l'espai i quan ell operava el pare feia ús del despatx.

Dr. Jordi Perelló i el seu fill Dr. Enric Perelló.

Quins van ser els començaments del pare?

El meu pare va començar a l'Hospital Clínic amb el professor Casadesús i després el Dr. Torrents, el Dr. Roca de Vinyals, el Dr. Pulido i en arribar el Dr. Azoy van marxar tots, uns a la Creu Roja, al Pere Clavé, i el pare va anar a l'Hospital de Sant Pau amb el Dr. Abelló (pare) i el Dr. Pinart (pare).

Es dedicà a la foniatria perquè també li agradava la música?

Si, li agradava la música i era un gran amant del jazz. Quan escrivia sempre tenia música de jazz de fons.

Si anava als EEUU era capaç d'anar al vespre a escoltar jazz i coneixia molt aquest estil. Però suposo que sí.

En quin moment va començar a decantar-se per la logopèdia i foniatria?

Ja a l'Hospital Clínic havia començat a fer coses de foniatria, però va ser sobretot a l'Hospital de Sant Pau quan va anar deixant la cirurgia pels altres i ell es va anar decantant cada cop més per la foniatria, ja que no hi havia ningú que ho fes.

També ho va fer, perquè era un home a qui no li agradava viure amb els sobresalts per les urgències. Si es fan cirurgies vol dir: nits, hemorràgies, dormir poc, i no tenir masses caps de setmana i ell volia pujar muntanyes i escriure llibres.

La cirurgia foniàtrica no té les urgències, ni els deures, ni les obligacions ni l'esclavitud del cirurgià. I per justificar-se deia: "els meus companys ho fan la mar de bé".

Durant la visita em va deixar veure els fitxers dels pacients. Per exemple el de la meua àvia, cantant lírica i d'òpera, que fa anys que és morta i els retalls de diari que hi tenia, eren articles sobre algun concert que havia realitzat, alguna crítica musical d'algun concert, la necrològica del diari i les ressenyes que es van fer a la seva mort. Això ho té de tots els pacients.

- L'interès per estar al dia es fa evident veient aquesta biblioteca. Però ara quin ús en fa? Hi ha intencions per mantenir-la o pensa fer-ne donació a alguna entitat o fundació?

Si, per ara la penso mantenir pel meu propi ús i per a tots aquells que vulguin consultar o fer qualsevol treball d'investigació. Més endavant, com que per ara a la família no hi ha ningú més que es dediqui en aquest tema, no sé si donar-la o vendre-la, però l'única condició és que la mantinguin tal i com està, perquè si ho vols reordenar d'una altra manera ho desmanegarem tot, no servirà per a res i es perdrà tota la informació que aquí hi ha emmagatzemada.

Si agafes qualsevol fitxer, pots trobar tot el que vulguis sobre qualsevol camp de la foniatria, de la seva història, les fotos, i la relació amb els metges del moment.

- Quan no treballava, quines eren les activitats de lleure que preferia el pare?

Escollir música, la de jazz, i esquiar: havia sigut monitor d'esquí a la Molina i jo als tres anys ja he portat uns esquís als peus. Havia pujat muntanyes i també feia molts dibuixos de les muntanyes, caricatures dels seus companys de classe i professors – la seva orla de fi de carrera és dibuixada per ell –, el seu llibre sobre llenguatge de signes on hi ha dibuixades unes 8000 mans (totes les mans són dibuixades per ell). També li agradava la literatura. A casa tot el dia llegia.

I m'ensenyava un llibre sobre història universal. És un quadre sinòptic històric on hi ha totes les èpoques, els reis d'Espanya, i de la resta d'Europa, les guerres, els diferents invents, els pintors... i tots els dibuixos són fets per ell. També en feu un altre sobre la història de la medicina i relacionant-ho amb la història dels reis.

I quan anava a un congrés s'escapava i pujava a les muntanyes que tenia prop (per exemple pujar al volcà Popocatepelt a Mèxic als 60 anys). Era un home d'esperit inquiet i curiositat per a tot.

- Com a pare, quin record en teniu?

Com a pare és una persona que m'ha ensenyat a treballar, a ser ordenat, a fer complidor, a fer les coses ben fetes i a fer allò que t'agradi. Em deia: si vols ser futbolista, fes-ho, però fes-ho ben fet i amb tota la teua il·lusió.

Jo sempre l'he vist treballant. Als matins a l'hospital, unes hores a la tarda atenent la seva consulta que era a casa mateix. El pis era molt gran i una part era el domicili particular i l'altra era el seu despatx i lloc de treball. La resta de la tarda fins a l'hora de sopar treballava, escoltava música, llegia, escrivia... i els caps de setmana a fer excursions.

De vida en família si que en feia quan era a casa, però va fer molts viatges.

Jo li agraeixo que vaig viure i conèixer molts metges a casa: americans, xinesos, japonesos, negres, blancs, jueus, musulmans, i em vaig acostumar a veure món, i a viatjar i conèixer diferents maneres de ser d'arreu.

Era també un home que parlava molts idiomes: català, castellà, anglès, francès, alemany i italià, i això que alguns els va aprendre de gran. Jo en canvi ja des de petit em va educar a aprendre llengües – de petit és més fàcil- i a fer esport.

I també em va ensenyar a no barallar-se amb els companys.

- I això és difícil!

Siiii.

- Què li va fer seguir el mateix camí que el seu pare?

Jo primer volia fer neurocirurgia, per fer una cosa diferent, perquè això de ser fill de... sempre és difícil. Però al final em vaig decantar per ORL, vaig fer foniatria per que el pare estigués content, i aprendre d'ell m'era més fàcil i també he volgut fer cirurgia per fer una cosa diferent i així no em poden comparar.

- Quin és l'estat de salut de la logopèdia? I quina relació té vostè amb els logopedes?

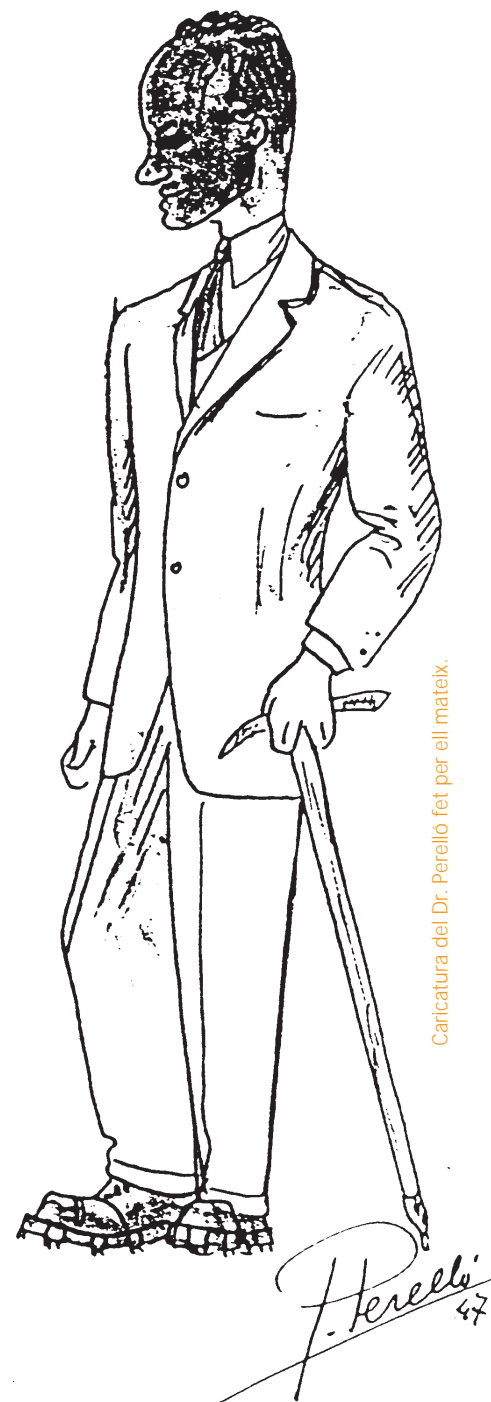
Té un bon estat de salut i encara serà millor. Hi ha gent que fa bones publicacions, i en els darrers congressos les presentacions ja no és una coseta simple, sinó que té un alt nivell, com el mèdic; i molt científic. Cal continuar treballant i fent la feina ben feta. Crec que darrerament s'han obert moltes escoles per a estudiar la logopèdia

i potser d'aquí a poc temps el mercat estarà saturat.

La relació entre ORL, foniatres i logopedes amb mi sempre ha estat bona. El pare em va ensenyar que sense la vostra labor, un foniatre o ORL poca feina farà i el resultat pot ser nefast. És un treball d'equip i cada part val per igual. El fet de ser professor a UAB i a Sant Pau, ha fet que conegui a moltes promocions de logopedes. Ells són els qui venen a fer-me consultes, m'envien el malalt, els retorno i si cal ens trobem i en parlem. Ens tractem d'igual a igual.

- Gràcies per valorar la nostra tasca.

- Això és el que toca.

Caricatura del Dr. Perelló fet per ell mateix.

NECROLÒGICA

In Memoriam

Professor Dr. Jordi Perelló Gilberga

El dia 1 de novembre de 1999 va morir a Barcelona el professor Dr. Jordi Perelló Gilberga. Nascut a Barcelona el dia 5 de maig de 1918, inicià els seus estudis de Medicina a la Universitat de Barcelona l'any 1934 i malgrat 3 anys de guerra civil, en els quals va ser en fronts tant durs com els de Teruel i l'Ebre, finalitzà la seva carrera l'any 1943, i es llicencià en Medicina i Cirurgia amb el grau d'excel·lent. Obtení el títol d'especialista en ORL l'any 1948, també per la Facultat de Medicina de Barcelona, obtenint la seva formació amb els Drs. Pulido, Prades, Berini, Mañós, Torrents, Roca de Viñals, Capellà, Salvà, Roca-Ribas, Suñé, Clarós, Viscasillas...) amb el professor Dr. F. Casadesús a l'Hospital Clínic de Barcelona des de 1943 fins el 1959.

L'any 1948 assisteix als cursos del professor Dr. G. Portmann a Burdeus i tornaria a assistir als cursos d'audiologia de M. Portmann l'any 1955.

L'any 1949 assisteix al IV Congrés Mundial d'ORL a Londres i per l'octubre ingressa com a soci de la Sociedad Española de ORL.

És secretari des de 1950 fins 1954 de l'Associació de ORL de Barcelona que en el futur es convertiria en la Societat Catalana de ORL, de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, en la que hi participa com a secretari de la comissió de relacions culturals amb l'estranger per a la Sociedad Española de ORL.

També l'any 1950 funda i és secretari fins el 1973 de la nostra revista Acta ORL Iberoamericana, que en 1974 passa a anomenar-se Anales ORL Iberoamericanos.

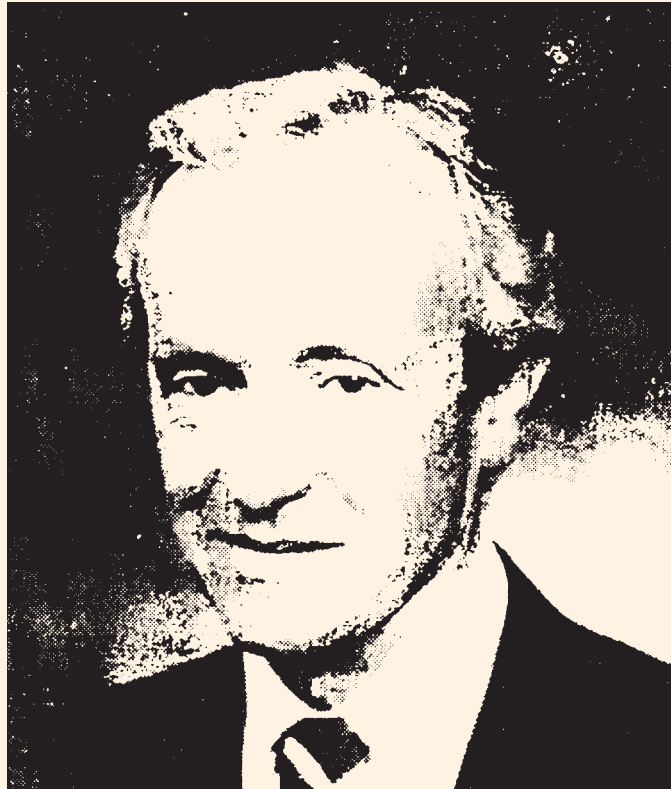
Aquest mateix any assisteix a París, a l'escola del Dr. Tarneaud per ampliar els

seus estudis de foniatria i quan va tornar se'l va nomenar Cap de Foniatria de la Facultat de Medicina de Barcelona.

L'any 1951 entra com a editor de Folia Foniàtrica fins a l'actualitat i com a Socio de la Sociedad Andaluza de ORL.

L'any 1952 obté el títol de Doctor en Medicina amb el grau d'excel·lent i s'afilia a la Société Française de Phoniatrie.

L'any 1953 és elegit vicepresident de la Asociación Internacional de Foniatria (IALP), i reelegit l'any 1956.

L'any 1956 comença a treballar a l'Hospital de Sant Pau fundant la primera secció de Foniatria d'Espanya, amb els Drs. Abelló i Pinart i amb els Drs. Montserrat, Vilas, Morelló, Castro, Campmajó.

L'any 1958, junt amb el professor Dr. M. Portmann de Burdeus, inicià les Reuniones Francoespañolas de ORL, que es realitzaran alternativament a cada país, començant per Andorra. També inicia la seva participació com a redactor de la

revista Anales de Fonología y Audiología, de Buenos Aires, i realitza el primer prototip de màquina de fotografiar la laringe "l'Antroflash", amb el que s'aconsegueix les primeres fotografies en el món de la laringe en vida. Alhora marxa a Nova York per tal d'ampliar els seus estudis junt amb D. Weiss.

A partir de l'any 1959 s'introdueix dins el món del Gran Teatre del Liceu com a metge fins l'incendi de 1994, tenint així l'oportunitat de tenir cura de les veus dels grans de l'òpera (V. De los Angeles,

M. Caballé, J. Sutherland, J. Aragall, A. Kraus, L. Pavarotti, P. Domingo, J. Pons, F. Cossotto, F. Corelli, E. Nesterenko, P. Lavirgen...) i del cant coral contemporani (Llach, Raimon, M^a del Mar Bonet, Miguel Rios, Lola Flores, Pi de la Serra), de locutors de ràdio i TV (Luis del Olmo, J. Soler Serrano, F. Gallo, M. Beut, O. Pinto, Iñigo...) i de polítics, actors (P. Morán, J. Pera, J.M. Flotats...) intèrprets de doblatge, etc.

L'any 1960 crea i n'és el primer president de la Asociación Española de Logopedia, Foniatria y Audiología (AELFA), essent reelegit tres vegades fins el 1968, i en l'any 1974 és designat President d'Honor.

L'any 1961 reb el premi Ricardo Botey i esdevé membre del Consell Directiu de la Revista Española de Neuropsiquiatria

Infantil.

L'any 1962 és nomenat Soci Honorari de la Societat ORL de Rio de Janeiro, presentat per P. Bloch. Aquest mateix any, per deducció i sense mitjans tècnics, descriu la teoria mucocondulatòria de la fonació en els Anals d'Otolaryngologie, París, que després s'ha vist confirmada amb les tècniques modernes d'exploració. Va ser nomenat Membre Honorari de la Sociedad de Logopedia, Foniatria y Audiologia Argentina.

NECROLÒGICA

L'any 1963, és nomenat cap del Departamento de Foniatria y Logopedia de la Facultad de Medicina de Madrid, on va treballar junt amb el professor Dr.R. Poch-Viñals, i també vicepresident del Collegium International de Phonologie Experimentale, essent escollit President l'any 1965.

L'any 1964 publica un original Historiascope de la Medicina.

L'any 1965 és nomenat Membre d'Honor de la Societat Brasileña de Foniatria i escollit Secretari General de la IALP, essent reelegit l'any 1968.

L'any 1966 és nomenat editor de la revista de British Journal of Disorders of Communication, i l'any 1967 de la revista Journal of Communication Disorders de Nova York.

L'any 1967 és nomenat Membre del Comité d'Honor de la Confederació Europea de Laringectomitzats, a Strasbourg.

L'any 1969 funda la Asociación Española de Laringectomizados (AEL) que tindrà la seva seu a Barcelona i de la que després han emergit moltes filials a tot España. També és anomenat Membre del Bureau International d'Audiophonologie, presentat per J.C. Lafon, i al mateix temps funda, junt amb B. Vallencien, E. Loebell, H. Von Leden i J. Gould el Collegium Medicorum Theatri (COMET), que seran els encarregats de cuidar les veus de tots els cantants d'òpera en diferents ciutats del món (Barcelona, Milán, París, Londres, Nova York, Viena...)

L'any 1970 assumeix la direcció del Centre Municipal Fonoaudiològic de Barcelona per al tractament mèdic i reeducador dels nens amb deficiències auditives perceptives severes prelocutives. Així mateix és anomenat membre editor de Acta Symbolica de Ohio (USA) i és fundador de la Asociación Europea de Fonoaudiologia.

L'any 1971 és nomenat membre del Consell Científic del Butlletí d'Audiophonologie de Besançon (França), soci honorari de la Sociedad Peruana de Logopedia, Foniatria y Audiologia, i participa com a membre de la Fundació de la Union des Phoniatres Européens a Belgrat (Yugoslavia).

L'any 1974 és escollit president de la IALP i secretari general del Collegium International de Phonologie Experimentale.

L'any 1975 entra com a soci de la Deutschen Gesellschaft für Sprach und Stimmheilkunde i en la Sociedad Española de Acústica. També és designat president d'honor de la Asociación Española de Laringectomizados. Aquest any acabà, tanmateix, els seus estudis de mestre de primària per a poder obtenir el títol oficial de Logopèdia.

L'any 1976 és nomenat membre honorari de la Sociedad Italiana de Audiologia y Foniatria. També acaba els seus estudis com Diplomata en Psicología per la Facultad de Lletres.

L'any 1977 s'incorpora al Servei d'ORL del professor Dr. P. Quesada de l'Hospital de la Vall d'Hebrón, fins a la seva jubilació, i també aconsegueix el títol de Professor de Pedagogía Terapèutica.

L'any 1978 és nomenat President Honorari de la Asociación Costarricense de Logopedia y Audiofoniatría presentado por A. Murillo.

L'any 1979 aconsegueix el seu Attestation d'Etudes d'Audiophonologie per la Facultad de Medicina de Besançon (França) i és nomenat professor de la Escuela Superior de Psicólogos del lenguaje de la Universidad Pontificia de Salamanca a la que hi va regularment a impartir classes i cursos de doctorat fins l'any 1995.

L'any 1980 se li concedeix la Medalla Gutzmann a Berlín i guanya el premi de

la Societat Catalana d'ORL pel seu llibre publicat a la nostra revista "Història de la ORL a Espanya". Igualment és nomenat Membre Honorari de la Societat Italiana de Audiologia. Es nomenat per la Generalitat de Catalunya com expert en l'examen de la salut escolar.

L'any 1981 és nomenat Director de Honor de la revista de Logopedia y Foniatria Española y Miembro Honorario de la Sociedad Italiana de Foniatria.

L'any 1982 és nomenat Presidente de L'Associazione Italiana Tra Foniatri e Logopedisti; també és designat Miembro del Comité Editorial de la revista Journal of Research in Signing, així com President de la Union Europea de Foniatras en Praga.

L'any 1983 és nomenat Socio de Honor de la Asociación de Fonoaudiología para la rehabilitación de los disminuidos del habla y la audición y Miembro de Honor de la IALP.

L'any 1987 se'l nomena Miembro Honorario del International Collegium of Experimental Foniatics and Communication Sciences.

L'any 1988 és nomenat Membre Honorari de la Associació Catalana de Professors Especialistes en tècniques d'Audició i Llenguatge. Miembro de Honor de la Unión de Foniatras Europeos en Erlangen (Alemania). Igualment participa com a director dels cursos de logopèdia del ICSE (Universidad de Comillas) a Barcelona.

L'any 1989 se'l nomena Doctor Honoris Causa per la Universitat Pontificia de Salamanca, essent presentat pel professor Dr. J. Málaga.

Presideix el Simposium Internacional de Audiologia en Madrid.

L'any 1990, gràcies a l'estímul de les logopedes de sords P. Zorrilla i M. Anglarrill, el Centre de Recursos per a Deficients Auditius (CREDA) de Sabadell va passar a anomenar-se "Jordi Perelló".

L'any 1996 rep un calorós homenatge per part de la Diplomatura de Logopèdia de Blanquerna (Universitat Ramon Llull) de Barcelona.

L'any 1997 és designat Miembro Honorario de la Sociedad Médica de Foniatría Española (SOMEF) a Sant Sebastián.

Assistí a molts cursos i congressos a tots els continents i a més de 250 ciutats i organitzà més de 100 cursos de formació a Barcelona i a l'estranger.

També ha escrit dos diccionaris de comunicologia amb més de 6000 conceptes amb traducció a l'alemany, anglès, francès, italià i català. Un diccionari bibliogràfic de totes les personalitats rellevants dins del món de la logopèdia, la foniatria i l'audiologia, que més tard va ampliar amb un altre volum en Acta Foniátrica Latina.

Ha realitzat conjuntament amb J. Frigola, un diccionari de signes amb més de 8000 figures realitzades per ell mateix. En clau d'humor també va publicar un llibre "Florilegio de logopedia humorística", editat per la Universidad Pontificia de Salamanca, en el que recull anècdotes relacionades amb la especialitat.

Ha publicat més de 300 articles en revistes espanyoles, franceses, alemanyes, angleses, italianes, portugueses, nordamericanes, brasilenyes, argentines, peruanes, colombianes i costarri-quesenyes.

Ha estat el primer en descriure a Espanya, múltiples patologies, com les disfonies funcionals, hormonals, malformatives (sulcus, diafragma...), citologia exfoliativa, vibració glòtica, espectrografia, trauma acústic a Barcelona, audiometria infantil (test del garatge), prehistòria, fotografia laríngia i en realitzar implants de plec vocal per a les paràlisis laríngies.

Ha publicat 29 llibres, alguns en la seva 5a edició, dels quals en destaquem alguns dels més assenyalats.

Fundamentos audiofoniatricos. 2ª ed.

Morfología fonoaudiológica. 2ª ed.

Fisiología de la comunicación oral. 2ª ed.

Exploración audiofoniatrica. 2ª ed.

Evaluación de la voz, lenguaje y audición.

Canto-dicción. 2ª ed

Sordomudez. 4ª ed.

Perturbaciones del lenguaje. 3ª ed.

Alteraciones de la voz. 2ª ed.

Trastornos del habla. 5ª ed.

Lenguaje de signos manuales.

Lexicon de comunicologia.

Diccionario de Logopedia, Foniatria y Audiología.

Trastornos da Fala (en portuguès).

A més ha publicat la Història de IALP en tres edicions ampliades i ha traduït catorze llibres en francès, anglès, italià, portuguès i alemany i n'ha completat molts d'altres més.

Dr. J. PERELLÓ

PROVENÇA, 319
TEL. 257 78 18
08037 BARCELONA

7 VII 99

Col·legi de Logopedes de Catalunya
Barceloma. Bruc 72,5º

Ben volguts companys

Per la present sol·licito la meua habilitació
al Col·legi de Logopedes de Catalunya.

La meua felicitació després de tants anys !

Implicacions de la sordesa en l'autoconcepte a l'etapa

Dra. Cristina Cambra Professora Titular de la Facultat de Psicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Membre del grup GISTAL¹. Col·legiada del CLC núm. 14

INTRODUCCIÓ

El concepte de si mateixes que tenen les persones amb sordesa, l'autoconcepte, afecta al desenvolupament de la personalitat i repercuteix en la seva integració social. Malgrat això, el coneixement que tenim sobre el tema és encara incipient, si ho comparem amb els estudis realitzats sobre el desenvolupament lingüístic i cognoscitiu de l'alumnat amb dèficit auditiu.

El terme autoconcepte és multidimensional i es refereix, concretament, a la percepció que tenim de nosaltres mateixos tant a nivell físic, personal, social i acadèmic.

La construcció de l'autoconcepte és un procés seqüencial que passa per moments crítics de consolidació, com pot ser l'adolescència; i no es pot deslligar de les actituds i de l'acceptació de les persones del nostre entorn i de la societat en general.

OBJECTIUS

L'objectiu de la meua Tesi Doctoral és analitzar l'autoconcepte de l'alumnat amb sordesa tenint en compte els efectes de la integració escolar i de la percepció social de la sordesa en la construcció del concepte de les persones afectades.

La recerca explora tres aspectes: en primer lloc, l'autoconcepte de 34 adolescents sords severos i profunds de Catalunya d'entre 12 i 19 anys, integrats en centres ordinaris amb oients; en segon lloc, valorar les actituds i el grau d'acceptació dels companys d'aula; i en tercer lloc, conèixer quina és la imatge social de la sordesa.

INSTRUMENTS DE MESURA

Per explorar l'autoconcepte s'ha utilitzat una tècnica autodescriptiva que consisteix a respondre per escrit a la pregunta "Qui sóc jo?" (Kuhn & McPortland, 1954). Les respostes s'han analitzat en base a un sistema de categories establert.

Les actituds vers la integració escolar d'alumnes amb dèficit auditiu s'ha analitzat a partir d'una escala d'actituds per a mestres dissenyada per Larrivé i Cook (1979) i adaptada al castellà per García i Alonso (1985). L'escala, després de ser revisada i reestructurada, s'ha administrat a 792 adolescents oients de Catalunya (374 noies i 418 nois) d'edats compreses entre 10 i 20 anys que tenen un company amb sordesa a l'aula.

La imatge social de la sordesa s'ha mesurat amb la tècnica del diferencial semàntic. Aquesta tècnica consisteix a puntuar una sèrie de descriptors de personalitat presentats en una escala bipolar. El diferencial semàntic, elaborat específicament per a l'estudi, està format per 31 parelles de descriptors. L'obtenció de dades se ha realitzat a partir d'un sector reduït, però controlat i a l'abast de la investigadora: els estudiants universitaris de Psicologia (n= 222 estudiants).

de l'adolescència

RESULTATS I CONCLUSIONS

En relació a l'autoconcepte, els resultats obtinguts permeten confirmar l'existència d'algunes diferències entre l'auto-concepte que presenten els adolescents sords severos i els sords profunds². El fet més destacable és el nombre de referències a trets de personalitat negatius que els sords severos utilitzen per descriure's a ells mateixos i la poca confiança que mostren en les seves pròpies capacitats.

Els sords profunds, en canvi, destaquen la importància que per a ells tenen les interaccions amb els companys manifestant un autoconcepte social més positiu que els sords severos.

Tanmateix, respecte a l'autoconcepte acadèmic, els adolescents sords profunds es senten satisfets amb les seves qualificacions acadèmiques.

En aquest sentit, els resultats de la prova d'autoconcepte mostren que la gravetat de la sordesa juga a favor de l'alumnat amb sordesa profunda ja que el seu autoconcepte és més positiu en alguns aspectes socials, acadèmic i personal, que el de l'alumnat amb un grau de pèrdua auditiva severa.

Es pot pensar que la precocitat en la detecció del sord profund fa que l'assumpció del dèficit, tant per part dels pares oients com per part del propi subjecte, sigui menys conflictiva que en el cas del sord sever que, pel fet de disposar de més restes auditives, es troba en una situació transitòria entre el "món" del oients i el "món" dels sords.

Per tant, d'entre el grup d'adolescents sords estudiats, els sords severos sovint troben més dificultats per reeixir i, per tant, els esforços per aconseguir millorar el seu autoconcepte han d'adreçar-se a aquest col·lectiu.

Durant l'adolescència, augmenta la projecció vers el grup d'iguals i l'individu es mostra especialment sensible davant l'avaluació dels companys. Els resultats del qüestionari d'actituds mostren, en general, una bona acceptació social de l'alumnat sord, encara que destaquen les dificultats acadèmiques que a ells els suposa la integració, sobretot als que tenen un grau de pèrdua auditiva profunda.

Segons el testimoni expressat pel oients, el company sord els permet viure una experiència nova i conèixer les implicacions de la sordesa. En aquest sentit, les repercussions més positives de la interacció sord-oient estarien en la línia del coneixement i la comprensió de les dificultats que comporta la deficiència auditiva.

Tanmateix, d'entre el col·lectiu de companys entrevistats, els de menor edat i de sexe femení són els qui mostren un grau més alt d'acceptació del company amb sordesa i veuen la integració com un fet positiu que els ajuda a comprendre la seva problemàtica.

Tot i que els resultats de l'estudi mostren una bona acceptació del sord a l'aula, és aconsellable evitar sentiments de solitud i d'inferioritat davant la comunitat oient i d'inferioritat davant la comunitat oient majoritària promovent la integració

d'altres sords a la mateixa escola i, fins i tot, si fóra possible, la integració d'un sord adult que pogués ser un model pels sords fills de pares oients.

Finalment, en relació a la imatge social de la sordesa, els estudiants de psicologia identifiquen un conjunt de descriptors de personalitat significativament diferents pel deficient auditiu i per a les persones sense dèficit auditiu.

Una de les diferències més destacables entre el col·lectiu de persones sordes i oients és que els primers són percebuts com a més reservats i solitaris, fet que pot interpretar-se com una manca de sociabilitat. D'altra banda, els universitaris també consideren que les persones amb dèficit auditiu tenen una capacitat cognoscitiva inferior a la dels oients.

L'atribució de trets de personalitat diferents en funció de l'audició són un indicador de que encara existeixen una sèrie d'estereotips atribuïts al dèficit auditiu que s'allunyen de la realitat, tal com altres estudis sobre el desenvolupament psíquic del sord demostren.

Afortunadament, l'estudi mostra que el coneixement d'una persona sorda afavoreix la imatge que se'n té d'ella. Aquest fet suggereix algunes línies d'optimització com, per exemple, recórrer als mitjans de comunicació per difondre una imatge més positiva però real de la sordesa que permeti trencar els esmentats estereotips negatius que, avui en dia, encara són presents en la nostra societat.

REFERÈNCIES

- García, J.N. i Alonso, J.C. (1985). Actitudes de los maestros hacia la integración escolar de niños con necesidades especiales. *Infancia y Aprendizaje*. 30; 51-68.
- Kuhn, M.H. & McPortland, T.S. (1954). An empirical investigation in self-attitudes. *American Sociological Review*. 19; 68-76.
- Larrivé, B. i Cook, L. (1979). Mainstreaming: a study of the variables affecting teacher attitudes. *The Journal of Special Education*. 13(3); 315-324.

1. Grup d'Investigació en Sordeses i Trastorns en l'Adquisició del Llenguatge, dirigit per la Dra. Núria Silvestre.
2. Els sords profunds tenen un grau de pèrdua auditiva superior als 90 dB i, per tant, la seva sordesa és més greu que la dels sords severos, amb un grau de pèrdua auditiva entre 70-90dB.

e-logopèdia (I)

No s'ha de caure en l'esclavitud de las màquines, són elles les que han de servir-nos incondicionalment.

Marlar d'informàtica aplicada a la logopèdia, i fer-ho amb propietat mitjançant diversos articles, no és una tasca senzilla. En una professió com la nostra en la qual els camps d'acció són tan diversos, les eines necessàries també són molt variades. La informàtica, no és una excepció. Assumir una sèrie d'articles que conformin una visió clara i completa d'allò que la informàtica pot oferir a la logopèdia i de com aquesta se'n pot beneficiar, és un repte ambiciós que accepto de grat.

Quan avui parlem d'informàtica, com a terme aplicat a una professió com la nostra, tendim a no veure més que un reduït espectre del que en realitat s'amaga sota aquest concepte.

Molts encara miren els ordinadors amb recel i altres hi veuen una mena d'andròmines infernals plenes de petits éssers creats per portar-nos innumerables malsons.

Les anomenades despeses amagades de la informàtica existeixen, però no hem d'obviar que una formació inadequada les multiplica exponencialment. La por sorgeix del desconegut i la informàtica, avui, no és una cosa que un professional es pugui prendre amb lleugeresa. Una adequada formació i pràctica són, si no imprescindibles, molt aconsellables.

Un logopeda ha de dedicar-se a la logopèdia, i la informàtica ha de ser tractada com una eina, no com un finalitat en si mateixa. Les eines d'una professió són valuoses, se n'ha de tenir i cura i cal mantenir-les en òptimes condicions: per tant és imprescindible conèixer-les.

Tampoc no hem d'oblidar que les eines són utilitzades per a un objectiu i que aquest és el que ha de marcar les directrius del seu ús.

Si només volem escriure informes professionals i portar una comptabilitat electrònica, i aquesta funció la compleixen amb escreix un Word 97 i un Excel 97, per exemple, sobre un Pentium 133 amb 32 MB de RAM, per a què volem un Pentium III 900 amb 128 MB de RAM i el darrer software complet de la factoria Microsoft, incloent-hi el Windows 2000? Senzillament, per a complicar-nos la vida.

Hem de ser doncs raonables: no adquirir ni mantenir material obsolet que ens dificulti compartir informació amb els col·legues, ni tampoc voler seguir la darrera moda que absorbeixi el nostre escàs temps en contra de la nostra pròpia voluntat.

L'ús al qual destinem l'ordinador marcarà, doncs, les seves característiques. No necessitem el mateix ordinador per a la nostra gestió administrativa que per utilitzar programaris destinats a la pràctica logopèdica.

No s'ha de caure en l'esclavitud de las màquines, són elles les que han de servir-nos incondicionalment.

Un software específic per a la logopèdia, un hardware convencional i/o dissenyat per a la rehabilitació i per facilitar l'accessibilitat, software adaptable, eines ofimàtiques, aplicacions de gestió, internet i les eines de connectivitat, són moltes de les cares que avui té la informàtica aplicada a la logopèdia. En propers articles anirem fent un repàs d'aquest panorama.

TRUC SEL·LECCIONAT

Combinacions de teclat en Windows 9x i superior (i qualsevol programari d'aquest entorn):

Ctrl. + C	Copiar
Ctrl. + X	Tallar
Ctrl. + V	Enganxar
Imp Pant	Copiar tota la pantalla.
Alt + Imp Pant	Copiar només la finestra activa.

WWW

La web del CLC:

<http://www.clc-logopedia.org>

Portals de Logopèdia:

(ES) <http://logopedia.net>

(FR) <http://www.orthophonistes.fr/>

(IT) <http://utenti.tripod.it/freelogopedia/>

(BR) <http://www.fonoaudiologia.com>

(AU) http://members.tripod.com/Caroline_Bowen/slp-eureka.htm

Webs personals de col·legiats:

Andreu Sauca, Col. 101:

<http://www.asauca.net>

Montse Medalla, Col. 398:

<http://personal1.iddeo.es/mmedalla>

Altres:

<http://www.intervoice.de/>

<http://www.educalia.org>

Venta, Renting y Financiación de Automóviles

Via Augusta 59 - 08006 Barcelona

www.taxacio.com -barcelona@taxacio.com - Tel. 93 218 40 05

Condiciones Especiales para
COLEGIO LOGOPEDAS

SELECCIÓN DE AUTOMOVILES Condiciones Especiales Automóviles Nuevos

Automoviles Nuevos - NOVEDADES AÑO 2001							
MARCA Y MODELO		PRECIO	CUOTA	MARCA Y MODELO		PRECIO	CUOTA
Audi	A-4	4.500.000	54.005	Lexus	RX 300	7.500.000	90.008
Ford	MONDEO	3.050.000	36.603	Opel	CORSA	1.500.000	18.002
Hyundai	SANTA FE	3.515.000	42.184	Toyota	LAND CRUISER TDI	4.827.000	57.929
Hyundai	E-LANTRA	2.420.000	29.042	Toyota	COROLLA	2.761.000	33.135
Jeep	Grand Cherokee TDI	5.900.000	70.806	Vokswagen	PASSAT	4.300.000	51.604

TODAS LAS MARCAS - Si el automovil que busca no lo encuentra en este listado, consultenos : **Tel. 93 218 40 05**
Disponemos de ofertas especiales en casi todas las Marcas de automoviles nuevos del mercado

AUTOMOVILES DE OCASIÓN - Con Garantía y Revisados							
MARCA Y MODELO		PRECIO	CUOTA	MARCA Y MODELO		PRECIO	CUOTA
Mercedes	CLASE A Aire Ac. - Dir.	2.200.000	49.163	Mitsubishi	PAJERO TD 3P	950.000	21.230
Nissan	MICRA - Aire Ac. - Dirección	825.000	18.436	SAAB	9-3 - Gerencia - 10.000 kms.	3.200.000	71.510
Seat	IBIZA 1.4i - Aire- 20.000 kms.	1.200.000	26.816	BMW	525i - Aire - Dirección	1.200.000	26.816
Citroen	SAXO Diesel -Aire - Direc.	1.050.000	23.464	Seat	MARBELLA	325.000	7.263

Cada día disponemos de nuevos automóviles de ocasión, indiquenos el que busca, bien al teléfono: **93 218 40 05**
o e-mail: **barcelona@taxacio.com**, y le informaremos sin ningún compromiso para Vd.

¿ QUIERE VENDER SU COCHE USADO ?

Tasación Gratuita por teléfono. 93 218 40 05 - 670 84 56 47

Patologia vocal del cantant

Dra. Montserrat Bonet i Agustí, metge foniatra, logopeda, especialista en Otorinolaringologia (ORL). Professora associada a la facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. Directora del Cor Signum de l'Agrupació Cor Madrigal de Barcelona.

Des de l'òptica del profà sovint admirem el cantant com un ésser sobrehumà que té unes virtuts prodigioses: amb la seva veu fa meravelles que ens embala-deixen. Però justament qui fa malabarismes es pot trencar la crisma amb més facilitat que els altres mortals. És a dir que la veu, vista com a òrgan de la fonació, pot emmalaltir com qualsevol part del cos humà. Les inflamacions o laringitis, les infeccions víriques o bacterianes, jun-tament amb altres malalties musculars, neurològiques i tumorals conformen el panorama patològic de la laringe. Com a instrument musical, la veu pot sofrir diversos desperfectes en relació a l'excés d'ús, als traumatismes o a les variacions de la font principal d'energia sonora: l'aire. La veu és un instrument viu i fràgil, en constant variació, subjecte no tant sols a canvis en relació al temps (temperatura i humitat), sinó també a influències hormonals. També és ben coneguda la seva relació amb l'estat d'ànim: la veu canvia quan estàs trist i deprimit, o enfadat, o quan et sents alegre i animat. I a més, la veu està sotmesa a les inclemències de la conta-minació ambiental, tant sonora com inhalatòria, i al consum d'irritants, com el tabac o l'alcohol.

Els cantants, com a professionals de la veu, es troben sotmesos a totes aquestes influències de manera repetida. I a més, no hem d'oblidar, que el cantant és simultàniament instrument i instrumentista.

Tot plegat conforma una personalitat sovint psicossomàtica i alhora egocentrista. **Molts cantants viuen obsessionats per la seva veu.** Sovint es pregunten: «estaré bé de veu?». Fet que s'accentua en vistes a un concert. I aquell moc abundant, altrament normal al sortir al carrer a l'hivern o en dies humits, es converteix en sensació de cos estrany, en noses a la gola... Diuen: «tinc un principi de constipat», pensen: «no estaré bé de veu i el cap de setma-

na actuo» i es desen-volupa un estat d'angoixa que culmina en demanda de visita urgent al metge. He pogut llegir la història clínica de la meua àvia, la soprano Conxita Badia i a la major part de visites explicava les noses al coll, l'angoixa davant el pròxim concert, i com desapareixien els símptomes en sortir a l'escenari o l'endemà. **Molts artistes, actors i actrius, músics o ballarins presenten problemes psi-cològics en encarar-se al públic**, però el cantant demana ser atès de forma urgent, fet que contrasta amb les altres professions. Això ha donat al cantant una aura de divo o diva, una fama de geniüt, que vol ser atès immediatament, que suspèn concerts per que sí, o que no dóna prou explicacions. Però el problema és ben real, ells donen la cara davant el públic i les pors i angoixes es multipliquen. Abans, els cantants formaven part de la plantilla dels teatres, fet que donava més estabilitat a la

seua feina i afavoria l'estabilitat emocional. **Avui en dia, els cantants estan sempre pendents dels contractes, viatgen arreu, s'exposen a canvis de clima, a nous companys de repertori, a directors i orquestres variables, a directors d'escena que, a vegades, els obliguen a cantar en situacions de desequilibri** (penjats d'artefactes com succeí en l'estrena de l'òpera Don Quixot al Liceu l'any 2000).

Viuen allunyats de la família, dels amics, de l'entorn social, fets tots sumats que fan augmentar la inestabilitat emocional i afavoreixen el trac. El trac vocal és el desequilibri nerviós provocat per la por o l'emoció a cantar en públic. El cantant nota sequedat de gola, opressió toràcica, crisi diarreica, ganes d'orinar. S'acompanya de pal·lidesa a la pell, suor freda, tremolor a les mans i llavis, que afecta poc a poc a la veu fins que l'impossibilita cantar. Succeeix sovint als principiants, però molts veterans encara el pateixen. El tenor Josep Carreras, en la seva autobiografia ens parla del trac que patí a l'assaig previ a la Mes-

sa da Requiem de Verdi, davant del director Herbert von Karajan, al 1976 a Salzburg. Només de pensar en les possibilitats que se li obrien al jove tenor per cantar al Festival, en la proximitat física al director, en cantar un oratori, en la responsabilitat de ser el primer solista en actuar i davant del Mestre! Fou impossible cantar una nota, emmudí. Per sort, el concert fou un èxit, ja que el director li atorgà la confiança al contractar-lo per cantar Don Carlo l'estiu següent. **La incertesa psicològica davant l'èxit o el fracàs és una característica ben humana**, ara bé, el cantant mostra el seu «jo» a pit descobert. Segons el Dr. Jordi Perelló, la millor fórmula per evitar el trac és estar el màxim de ben preparat musical i vocalment pel paper a cantar. Insisteix en recomanar exercicis de relaxació muscular i respiracions lentes i profundes abans de les representacions, cal evitar els excitants

com el cafè o el te, i en casos crònics en els que de forma repetida apareix el trac, després d'un examen complet i revisió general del cantant, la psicoteràpia pot ser de gran ajuda.

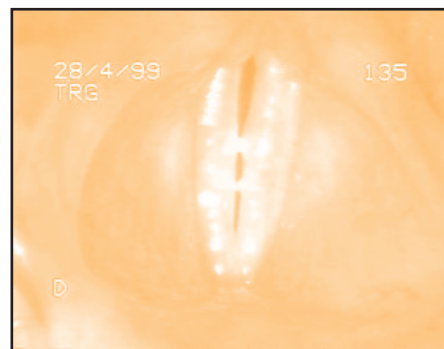
La patologia laríngia més freqüent del cantant són les inflamacions agudes o laringitis en relació a infeccions víriques comunes, com el refredat o la grip. Comencen amb sensació de fred, mal de coll, sequedat de gola o dolors musculars i l'endemà apareixen esternuts, moc nasal fluid i afonia acompanyada de tos. Als dos o tres dies milloren de mica en mica els símptomes: la veu parlada recupera ràpid, però la veu cantada triga fins a deu dies. Tots voldríem «tallar» els constipats, però de moment, només es poden evitar els contagis (en rentar sovint mans i cara) i un cop declarada la laringitis alleugerir els problemes amb tractament simptomàtic. **La hidratació actua de mucolític**, la ingesta de líquids i la inhalació de vapors d'aigua redueix la viscositat del moc i afavoreix la seva expulsió. **El repòs de la veu** és obligat quan parlar fa mal. Sovint les laringitis víriques es compliquen amb sobreinfeccions bacterianes o s'estenen a d'altres àrees pròximes (inflamació dels bronquis, amígdales, sinus paranasals o faringe). És llavors quan es necessita l'atenció mèdica. Els medicaments anti-inflamatoris, antihistamínics o antibiòtics poden estar indicats i la seva utilització serà prescrita pel metge. Aquest tipus d'afecció tan comú, esdevé un problema greu pel cantant, ja que necessita la veu en tota la seva potencia un dia concret. I si aquest coincideix amb l'afecció és quan es comprenen les angoixes i manies dels cantants.

SI LES AFECCIONS ES FAN CRÒNIQUES

Si les afeccions es fan cròniques i la disфония es manté més enllà de quinze dies cal visitar el metge especialista en patologia vocal: el foniatre. Davant una patologia crònica, que no vol pas dir incurable, sinó de llarga durada, cal estudiar la veu del pacient, escoltar tant la veu parlada com cantada, determinar l'extensió i classificació vocal, el grau de disфония, i observar les cordes vocals i llur vibració. La videolaringoestroboscòpia és avui en dia el millor mètode per determinar la patologia vocal del cantant. Les afeccions dels cantants no difereixen de les d'altres professionals de la veu i, en general, tenen relació amb l'abús de la veu. Així trobem malalties provocades per l'excés d'esforç al cantar o parlar (disфония

funcional hipercinètica) que afavoreixen l'aparició de lesions pseudotumorals (nòduls, pòlips, edemes...) o malalties congènites que impedeixen una correcta vibració de cordes i secundàriament una disфония de sobreesforç. Si s'afegeix l'ús d'irritants com el tabac o l'alcohol, la disфония crònica persisteix i es perllonga. El tractament a seguir serà rehabilitador de la veu, al relaxar els músculs massa tensos, acomodar la respiració el més regular i tranquil·la possible per vocalitzar i trobar la impostació vocal en base a una adequada obertura bucal i col. Locació de llavis i llengua, segons cada so a articular. Més rarament es troben pacients amb insuficient to muscular al parlar o cantar (disфония funcional hipocinètica), on la característica vocal típica és la veu bufada. En aquests cantants caldrà treballar el suport i la projecció de la veu. La patologia respiratòria, com al·lèrgia nasal o bronquial sovint es sobreposa a la disфония funcional, fet que alenteix la resolució del cas. **Un tractament mèdic adequat permet alleugerir i sovint curar-ne les molèsties.** A més, hi ha cantants que presenten lesions d'origen congènit. Segons el Dr. Guy Cornut, si un cantant presenta símptomes repetitius de disфония cal realitzar un diagnòstic molt acurat, ja que els cantants tenen la gran habilitat de compensar llurs defectes, fins i tot els congènits. Abans d'atribuir els problemes crònics de la veu a manca de tècnica vocal, cal examinar la laringe del cantant amb magnificació de la imatge (videolaringoestroboscòpia) per tal d'observar la vibració de les cordes vocals. En l'estadística presentada pel foniatre francès Cornut sobre 101 cantants (clàssics o no) operats, hi trobà 44 nòduls (engruiximent a cordes vocals), 43 patologies congènites i 14 pòlips (lesions inflamatòries). Quan el tractament mèdic i la rehabilitació vocal són insuficients, cal explorar les cordes vocals sota el microscopi per tal de descobrir petites lesions, que ben tractades solucionen la vida del cantant.

La fonocirurgia és la tècnica quirúrgica que té cura de mantenir i millorar la veu i s'adequa a les necessitats vocals del cantant, amb exercicis vocals postoperatoris. Els metges tenen tendència a menystenir els problemes dels cantants, sota el lema dels artistes i les seves follies i cauen en la difícil detecció deguda a la compensació dels defectes. **Cal un diagnòstic acurat i un professional entrenat a escoltar la veu d'un cantant per tal de valorar encertadament si el problema és tècnic, rehabilitador, mèdic o quirúrgic i així trobar la millor solució per al pacient concret que li demana consell.**

Visió estroboscòpica de la laringe en cas de laringitis. Vegeu el moc que impedeix una vibració regular de cordes vocals.

Per mantenir la salut de la veu, el cantant hauria d'evitar les conductes perjudicials per a la veu (fumar, cridar, xerrar en ambients sorollosos...) i practicar les conductes beneficioses (hidratar les mucoses, escalfar la veu abans dels assaigs i refredar-la al acabar, reposar la veu durant els refredats...). Alhora el logopeda entrenat en veu pot treballar amb el cantant la reducció de la dinàmica en la veu parlada, insistir en aconseguir les mesures d'higiene de la veu, explicar-li les avantatges d'escalfar l'instrument abans d'un assaig o d'un concert. També es recomana una visita anual al metge foniatre, qui vetllarà pel manteniment de la seva salut vocal. Com els grans esportistes, **un gran cantant, a més de ser un excel·lent músic, de tenir un instrument i una tècnica excepcional, cal que posseeixi una salut de ferro.**

Bibliografia:

- Cornut G, Bouchayer M: *Phonosurgery for singers*. J Voice 1989;3:269-276
- Carreras, J: *Josep Carreras, autobiografia*. Edicions B, Barcelona, 1989
- Perelló J, Caballé M, Guitart E: *Canto-Diccion*. Ed. Científico-Médica. Barcelona, 1982

¿Los bebés hablan?

Francisco José Cantero Serena Profesor del Departamento de Didáctica de la Lengua y la Literatura. Director del Laboratorio de Fonética Aplicada de la Universidad de Barcelona

Martí con 2 meses muestra especial interés por la voz de su madre y comienza a vocalizar.

Muchas veces, los padres estamos convencidos de que el bebé ya nos «habla» a los pocos meses, aunque los demás no puedan entenderlo, y secretamente pensamos que nos llama, que nos explica lo que quiere, que sabe lo que pensamos. Se trata, desde luego, de una comunicación indefinida, pre-lingüística, pero muy satisfactoria. Sabemos que aún tiene que recorrer un largo camino antes de «hablar», pero estas primeras vocalizaciones, el primer balbuceo de nuestro bebé, es uno de los momentos más emocionantes de su desarrollo.

Durante los primeros meses de vida, el bebé es especialmente sensible a la voz humana, especialmente a la voz de su madre, y toda su actividad se suspende para prestarle atención. En esta primera fase, el bebé comienza a vocalizar, es decir, a producir voz, en los momentos en que está satisfecho, tranquilo y atendido.

Estas vocalizaciones, evidentemente, no tienen nada que ver con el llanto (que también es voz, por cierto). El llanto no puede controlarse, sino que es, digámoslo así, «automático»: es un síntoma de que tiene hambre, está incómodo o le duele algo, pero el bebé no puede elegir cuándo llora. En cambio, en los momentos en que está satisfecho, comienza a

emitir voz, casi sin darse cuenta. Al principio, el bebé ni siquiera percibe que esa voz es suya: no distingue, por ejemplo, entre la voz de su madre y sus propias vocalizaciones.

Hacia el segundo mes de vida comienza a darse cuenta de que esa voz la hace él, y empieza el juego. Durante algunas semanas, el bebé está fascinado con su propia voz (como después lo estará cuando se descubra las manos, o los pies). Emite una vocal, corta, más corta, más larga..., una y otra vez. Y siempre una vocal: en esta fase apenas hay consonantes. Es la época en que aprende a reconocer su voz, y a controlar sus órganos de fonación: los pulmones y la laringe.

Hacia el tercer mes de vida, el bebé comienza a emitir no sólo estas vocalizaciones, sino toda una larguísima serie de sonidos, vocales y consonantes, algunos de ellos muy difíciles de repetir. Es la fase del balbuceo propiamente dicho, el balbuceo canónico, que ocurre entre los 3 y los 7 meses, aproximadamente.

El balbuceo se produce cuando el bebé abre y cierra la boca al azar, como un juego, produciendo voz. Los sonidos se producen incontroladamente, sin ninguna regla, sin ningún límite. También, sin ninguna función comunicativa definida: el bebé aún no está «hablando», ni «quiere decir» nada.

Sí quiere, en cambio, mantener algún tipo de contacto con los demás (lo cual se manifiesta, por ejemplo, en que en esta época aparece la «sonrisa social» del bebé: cuando se le acerca alguien, el bebé sonríe).

En esta fase, por tanto, podemos comenzar a «conversar» con el bebé: le decimos algo, y esperamos a que nos «conteste». Pronto aprenderá el juego, y parecerá que realmente estamos dialogando con él. No nos decimos nada, es cierto, pero sí que nos comunicamos, estableciendo un diálogo afectivo.

Los sonidos de esta fase no son iguales a los sonidos que producimos los padres cuando hablamos: así, cuando queremos imitar, o repetir, lo que «ha dicho» el bebé, lo que hacemos es otra cosa, totalmente distinta. Nosotros hablamos con los sonidos de nuestra lengua; el bebé, en cambio, produce, sin querer y sin saberlo, «todos los sonidos posibles».

Durante los primeros meses de vida, el bebé es especialmente sensible a la voz humana, especialmente a la voz de su madre, y toda su actividad se suspende para prestarle atención. En esta primera fase, el bebé comienza a vocalizar, es decir, a producir voz, en los momentos en que está satisfecho, tranquilo y atendido.

Si conocemos otros idiomas, por ejemplo, podremos reconocer en el balbuceo de nuestro bebé las vocales del francés, junto con las del alemán, las nuestras propias y aún otras vocales, y otras consonantes, que no existen en ningún idioma.

Esto ocurre porque el bebé está jugando con su voz y con su boca, continuamente (como juega con sus manos, por ejemplo) pero aún no se da cuenta de cómo son los sonidos con los que les hablan los adultos, aún no los percibe. Esta versatilidad (pronunciar todos los sonidos posibles) es lo que le permitirá aprender a hablar más adelante la lengua de su entorno, sea la que sea. En esta fase, por tanto, no hay ninguna diferencia entre el balbuceo de un bebé alemán, de un bebé japonés, de un bebé argelino o de nuestro bebé: todos ellos están preparándose para aprender cualquier lengua, incluso para aprender varias lenguas a la vez.

Durante esta fase del balbuceo pueden aparecer palabras más o menos reconocibles («mamá», «ajo», «nene»...) que, sin embargo, no son «palabras»: las reconoce el adulto en su propio idioma, pero el bebé no tiene ni idea de lo que ha dicho.

Una característica de este balbuceo es que los sonidos suelen agruparse de dos en dos: consonante-vocal, formando las sílabas más simples. El esquema es: el bebé cierra la boca (impide la salida del aire, es decir, «pronuncia una consonante») y luego la abre (permite la salida de la voz, es decir «pronuncia una vocal»).

A partir de los 8-10 meses, el balbuceo del bebé comienza a cambiar de forma: deja de pronunciar muchos de los sonidos que hasta ahora eran muy frecuentes, justo los más extraños, y cada vez los sonidos que pronuncia se parecen más a los nuestros. Esta fase de balbuceo selectivo podría considerarse ya una primera etapa lingüística, porque por primera vez el bebé parece darse cuenta de cómo son los sonidos con los que nosotros le hablamos, los percibe como categorías, e intenta reproducir tales categorías. Es decir, el bebé comienza a seleccionar los sonidos para comunicarse con nosotros.

Ahora ya parece que el bebé entiende claramente algunas palabras y las relaciona con una acción o con una cosa («vamos», «agua», «no»...), e incluso empieza a pronunciar «palabras» que sus padres desde luego entienden perfectamente. También en esta fase se producen entonaciones muy claramente reconocibles: pedir, quejarse, alegrarse, rechazar, etc. La comunicación, por tanto, comienza a ser más definida, y las «conversaciones» con los adultos (que siguen siendo, esencialmente, diálogos afectivos) son más frecuentes, ya no sólo con papá y mamá, sino con los abuelos, con la cuidadora, con los tíos... o residual.

Hacia el primer año de vida (a partir de los 12-14 meses) comienza la primera etapa plenamente lingüística en el desarrollo del lenguaje, en la que se pierde el balbuceo paulatinamente, se pronuncian palabras claramente reconocibles, el bebé (que está dejando de serlo) es capaz de comprender y seguir una instrucción concreta y comienza a expresar de manera muy eficaz su voluntad. Es la época en que el bebé comienza a andar con cierta autonomía.

En este periodo aún quedan restos del balbuceo: el bebé «parlotea» continuamente, emitiendo enunciados irreconocibles, pero

con una estructura entonativa adecuada, como si fueran frases «de verdad» y estuviera diciendo algo. Cuando quiere pedir algo, desde luego, el bebé pronuncia la palabra con mucha claridad («agua»); pero cuando está solo, en su cuna, o cuando está jugando con sus juguetes, o cuando está junto a otros niños, o cuando lo recogemos de la escuela, suelta largas parrafadas incomprensibles, en las que aún no hay un lenguaje estructurado, sino que está «practicando», haciendo lo que sabe: balbucear. Pero se trata ya de un balbuceo residual, que en pocos meses desaparecerá por completo para dar paso a sus primeros enunciados completos.

A los 11 meses selecciona los sonidos para comunicarse con nosotros.

La logopèdia, art o ciència?

Per Josep M. Vila

Professor de la Universitat Ramon Llull

Aristòtil anomena tekné (art) al coneixement sorgit de l'experiència, però que la supera, perquè és capaç d'establir la norma que és comuna a diferents fets i pràctiques. Anomena epistemé (ciència) al coneixement que entén les causes que generen els fets observats. Som els logopedes artistes en aquest sentit del terme?

El document de perfil professional del logopeda del CLC, llibret que defineix les funcions i tasques dels professionals que portem aquest nom, ens presenta la nostra professió com a art i com a ciència. En la sessió de debat del document va ser un tema discutit, com ho va ser també en les reunions de la comissió de treball que el va redactar. Sembla una contradicció, sona a vaguetat, a sortida de compromís i tal vegada a desprestigi. Aquest conflicte no em va deixar gaire tranquil fins fa alguns dies. Vull exposar-vos les meves consideracions.

Disculpeu-me, però la nostra polèmica no és gens moderna. Apareix ja en alguns texts clàssics. Aristòtil, en els primers capítols de la Metafísica, discuteix sobre els nivells del coneixement, els passos previs a la saviesa. Defineix fins a set estadis del saber. Els inicia en l'experiència com a principi de tot coneixement, tot el que sabem ho sabem pels nostres sentits. Les coses que fem ens ensenyen, però l'altre extrem de l'escala del coneixement, la saviesa s'ha desposseït de les limitacions pròpies de l'experiència física i es desenvolupa en el marc de la reflexió sobre el propi coneixement, el que avui anomenem filosofia.

En aquesta escala situa l'art i la ciència en nivells avançats del coneixement. Anomena tekné (art) al coneixement sorgit de l'experiència, però que la supera, perquè és capaç d'establir la norma que és comuna a diferents fets i pràctiques. Anomena epistemé (ciència) al coneixement que entén les causes que generen els fets observats. Som els logopedes artistes en aquest sentit del terme? Sens dubte que sí. La nostra pràctica quotidiana i els coneixements apresos dels nostres mestres, s'han basat en la revisió pacient dels casos i de l'observació sistemàtica de la normalitat dels processos de comunicació. D'aquesta pràctica reflexiva hem establert allò que

és normal i sovint la nostra intervenció és la reactualització del que és normal. Hem descobert la norma, el que és freqüent, dels nostres objectes d'estudi i gràcies al coneixement de la norma establim pautes d'intervenció i pronostiquem l'evolució del fenomen sobre el que treballem. Som artistes.

Fem-nos la segona pregunta, som els logopedes científics en aquest sentit de la paraula?. Ho som. Gràcies als estudis de professionals de la nostra disciplina i a les aportacions d'altres àmbits del saber relacionats, podem establir les causes de moltes de les alteracions en les que intervenim. Hem superat la norma per tocar la raó dels fenòmens. Intervenim sovint sobre les causes perquè les coneixem. Som científics.

Molt a prop de la saviesa, Aristòtil situa el concepte de nous (intel·lecte) i el presenta com el principi intuïtiu que copsa els primers principis, que fa prendre decisions per sobre del coneixement segur però sempre ell, mai ignorant el que se sap. Parlaríem avui de la nous com la inspiració, l'eina del creatiu, de l'artista, del científic genial que supera amb la seva intuïció els límits previstos de la reflexió metòdica. La inspiració com a font de coneixement si es basa en el rigor de les causes i en la norma de l'experiència. Els logopedes potser l'anomenem, l'ull clínic o potser millor, l'oïda clínic. No sempre sabem què passa ni perquè passa, però

des del rigor dels nostres coneixements i per l'expertesa de la nostra pràctica, ens deixem guiar per la nous o la intuïció en la nostra tasca professional. Som intuïtius, som artistes.

Una darrera consideració. Si el concepte d'art el volem trobar en la creació d'un efecte estètic, de bellesa. Si volem entendre l'art com la capacitat de generar emocions i de transmetre-les als altres éssers humans, deixeu-me dir que poques accions professionals no poden ser més belles que ajudar a les persones a recuperar o millorar les seves capacitats comunicatives, de relació humana. Si la finalitat és el que dona el sentit de la bellesa, la nostra professió, pel ser caràcter ètic, és font de bellesa. Nulla estètica sine ètica, ens deia el professor Valverde, els logopedes realitzem una bona tasca que és, en si mateixa, generadora d'emocions i bellesa.

No en tinc dubtes, la logopèdia és un art i una ciència.

ESTRÈS, Deixa'l kO

Per Andreu Martín

Responsable tècnic de sales de fitness del club DIR

En els darrers anys han augmentat les teràpies per afrontar l'estrès. I, cada vegada, són més els especialistes que coincideixen en recomanar l'activitat física per combatre'l. L'exercici regular ens permetrà aconseguir el perfecte equilibri entre cos i ment.

L'estrès per definició no és negatiu. És un estat de tensió de l'organisme que ens ajuda a reaccionar davant les agressions externes. Ara bé, quan l'estrès és un estat de tensió constant que no podem controlar i ens impedeix relaxar pot arribar a ser perjudicial per al nostre organisme.

Entorn negatiu

A l'actualitat, seguim un estil de vida que, fàcilment, pot desencadenar estats d'estrès. Vivim accelerats, estem pendents del rellotge i ens veiem obligats a superar situacions molt tenses. La conseqüència d'aquest ritme de vida és l'augment de persones que pateixen problemes derivats de l'estrès com l'agotament, les migranyes, l'ansietat, les malalties cardiovasculars o dermatològiques i les úlceres.

L'exercici com a teràpia

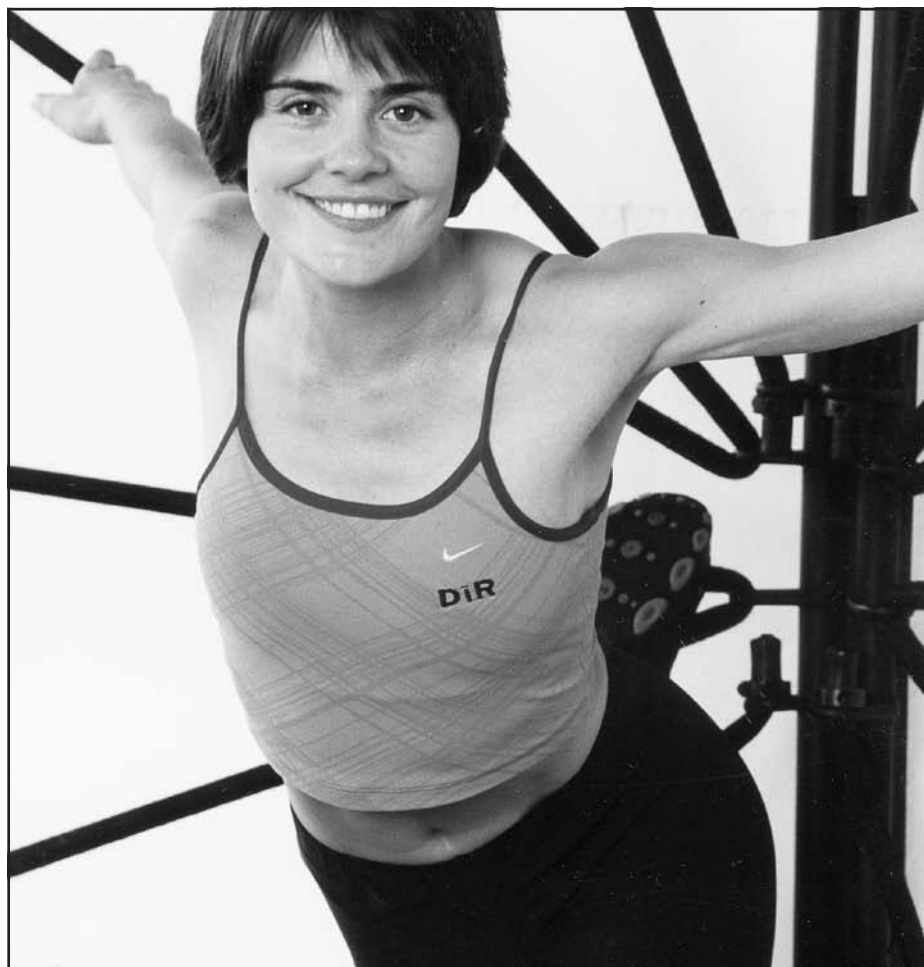
L'increment de les persones que pateixen estrès ha comportat l'aparició de teràpies per afrontar aquest problema. L'aromateràpia, els massatges, l'hidroteràpia, la musicoteràpia o l'activitat física són algunes de les moltes propostes que poden ajudar a superar estats d'estrès. Pel què fa a l'exercici físic cada vegada són més els especialistes que la recomanen.

loga i Mind Body

Tot i que, qualsevol tipus d'exercici que ens agradi serà efectiu per superar estats d'estrès, hi ha activitats que ens ajudaran a optimitzar els resultats. El loga i el Mind Body són algunes de les activitats més aconsellables per afrontar els problemes d'estrès.

El loga aporta tranquil·litat i claredat mental gràcies a la combinació de postures i a la respiració. Per altra banda, el Mind Body, que accentua el treball de flexibilitat, ajuda a relaxar la musculatura i alliberar la tensió nerviosa.

Amb dues activitats ens ajudaran a disminuir els estats d'ansietat i, per tant, viure més positivament les situacions d'alerta en què ens trobem diàriament.

Un hàbit saludable

L'exercici és una teràpia antiestrès molt efectiva. Fer algun tipus d'activitat física comportarà alliberar endorfines, cosa que ens proporciona una agradable sensació de benestar. A més a més, fer exercici físic ens ajudarà a desconnectar. Durant uns minuts ens allunyarem dels pensaments negatius i, alhora podrem adquirir una sèrie d'hàbits que ens ajudaran a afrontar el dia a dia en positiu.

Podreu seguir sessions de Mind Body a tots els clubs (de dilluns a divendres). I podreu fer loga a DiR Maragall (dilluns, dimecres i divendres) i DiR Castillejos (de dilluns a dijous). A més a més, els clubs DiR us ofereixen servei de quiromassatge i saunes.

Trident, or

Trident

Casos clínicos en logopedia 3

Miguel Puyuelo. Ed. Masson

Aquest és el tercer volum de la col·lecció «Casos clínicos en logopedia», escrit pel doctor Miguel Puyuelo i diversos col·laboradors. El llibre pretén ser un estri molt pràctic per a estudiants i tot tipus de professionals relacionats amb la logopèdia, ja que exposa mètodes d'avaluació i d'intervenció.

El plantejament del llibre és molt pràctic, ja que, com en els altres volums, inclou un plantejament teòric juntament amb casos pràctics (presentació, avaluació i intervenció).

Ressaltem també com a interessant l'esment que es fa sobre els col·legis professionals, com a col·laboradors importants en la formació clínica dels logopedes.

El llibre consta de diferents capítols:

- El primer tracta les alteracions del llenguatge i la comunicació en el dèficit cognitiu de base genètica. **(Esquema pàgina 2, amb explicació: «Etiologies de la deficiència mental greu i de la deficiència mental lleugera»).**

- El segon aborda les alteracions del llenguatge en diferents síndromes infantils: síndrome del cromosoma X fràgil, síndrome de Klinefelter, síndrome del crit de gat, síndrome de Dandy Walker i síndrome de Williams.

- El tercer capítol parla de les disàrtries. **(Esquema pàgina 89, amb explicació: «Tractament de la disàrtria»).**

- En el quart trobem com s'ha de rehabilitar l'afàsia. **(Esquema pàgina 147, amb explicació: «Semiologia de les síndromes afàsiques més comuns»).** **(Dibuix pàgina 159, amb explicació: «làmina de la WAB per a la valoració del llenguatge espontani»).**

- L'implant coclear ocupa el cinquè capítol.

- Finalment, el darrer capítol tracta sobre l'audició i el llenguatge en síndromes infantils.

El llibre és molt esquemàtic, i en tots aquests capítols trobem una base teòrica, tècniques d'exploració i diagnòstic, casos pràctics i una part de preguntes i respostes sobre possibles dubtes que el lector s'hagi plantejat. Això fa que la lectura sigui fluïda. Com haureu pogut observar, també s'inclouen molts esquemes explicatius, així com mostres d'exercicis fets durant l'exploració i el tractament

Logopedia creativa en personas con síndrome de Down. Lenguaje y deficiencia intelectual

Mario F. Brancal, Pròleg d'Inés Bustos Sánchez

Després d'anys de seriosa investigació i experiència amb persones amb alteracions en la seva capacitat comunicativa, l'autor desenvolupa aspectes tan interessants i importants com els condicionaments orgànics; l'activitat psicolingüística (fonologia, morfosintaxi, semàntica i pragmàtica); els períodes en relació amb l'edat cronològica; qüestions relacionades amb la valoració de la intel·ligència, etc.

No s'ha limitat a l'exposició teòrica, sinó que dona les implicacions terapèutiques, exercicis, idees i suggeriments pràctics per treballar el llenguatge en persones amb la síndrome de Down o una altra deficiència intel·lectual.

- Librería editorial especializada en logopedia, dificultades de aprendizaje y educación especial al servicio de los profesionales.
- Si tiene una buena obra, nosotros se la publicaremos

Roger de Llúria 93, 08009 Barcelona
Tel 93 487 70 09 - Fax 93 487 70 09
<http://www.lebon-libros.com> - E-mail: libreria@lebon-libros.com

Guia docent: Les aventures de la denteta Tridi

ACTIVITAT*	TEMÀTICA	TIPUS D'ACTIVITAT
Començar les aventures de la denteta Tridi (pàg. 3-11)	Aspectes relacionats amb la salut bucodental	Lectura i interpretació de text i d'imatges
És bo per a les meves dents? (pàg. 12)	Avaluació inicial de les pròpies idees sobre els vèctils sense sucre	Opinió sobre els dibuixos
És correcte? (pàg. 13)	Ús de les dents	Identificació d'opcions correctes
Què hi du? (pàg. 14)	Identificació i prevenció de la càries	Relació entre lletres
Com ho fa? (pàg. 15-16)	Raspallat i higiene dental	Ordenació d'opcions
Ho pots relacionar? (pàg. 17)	Salut bucodental i hàbits saludables	Establiment de relacions
ACTIVITAT POSTAL		
Vull tenir cura de les meves dents!	Aplicació de coneixements sobre salut bucodental	Dibuix
ACTIVITAT ADDICIONAL		
Vull evitar la càries!	Prevenció de càries	Recollida i control d'opcions personals

* La paginació correspon al llibre de l'alumnat

Aprendre a estimar les dents

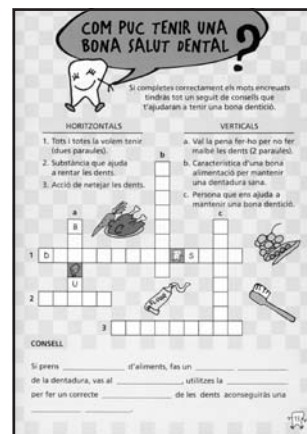
El material que presentem pretén ser una eina didàctica per a la salut bucodental dels infants. Aquest programa patrocinat per Trident Kids, editat per ACV edicions, i distribuït per la Cooperativa Abacus vol:

- 1.- Promoure uns hàbits saludables d'hi-giene bucodental entre la població escolar.
- 2.- Afavorir la implicació de les famílies en l'adquisició d'aquests hàbits.
- 3.- Facilitar al professorat, famílies o al professional corresponent (logopeda, odontòleg, higienista dental...) unes eines de suport per dur a terme aquesta tasca.

Consta de tres llibrets. El primer llibre és per l'adult, presenta els objectius i explica com portar a terme les diferents activitats proposades per als infants. També hi ha una petita explicació més teòrica sobre l'alimentació, les dents, les càries i la formació de placa bacteriana, i quines mesures d'higiene i prevenció cal treballar i potenciar. Finalment es presenten les diferents activitats per realitzar amb els infants.

El segon llibre està pensat per als infants de 5 a 7 anys. A través de les aventures d'una denteta el nen va identificant diferents situacions perjudicials i nocives per a la salut bucal. Després de cada breu ressenya el nen se l'ajuda a recordar quines són les actituds a prendre i com millorar la seva higiene bucal.

El tercer llibre és el material pels nens de 8 a 11 anys. És en presentació de còmic i al final de cada sessió se li demana que respongui a un seguit de jocs: de paraules, texts, discussió, endevinalles,...

Les dents, les teves amigues!

Les aventures de la denteta Tridi..

L'Escola de Patologia del Llenguatge edita ELS QUADERNS DE L'EPL

Recull d'escrits de Josep Guixà amb diverses aportacions de deixebles i col·laboradors que, utilitzant la història personal del Mestre com a fil conductor, mostra el seu treball i les seves idees tal com les exposa en els seus escrits, alguns d'ells inèdits.

Aquest llibre constitueix un recull fruit d'anys d'experiència i dedicació dels professors de l'EPL i ofereix un material organitzat per ser utilitzat en la pràctica diària de la logopèdia en l'àmbit infantil.

Extracte de l'índex: Consideracions prèvies a l'exploració / Orientacions per explorar la parla espontània / Els òrgans bucofonatoris / Aspectes fonètics i sintàctics / Aspectes lèxics i semàntics / Aspectes pragmàtics.

joc 1

DIS	AU	LO	QUE	COL	PE	DIS	LE
DI	PE	GO	FA	LE	QUE	RE	SI
A	XI	TIUS	LLO	SA	DA	A	GIS

Heu de resoldre les definicions numerades, i anar ratllant les síl·labes de la resposta. Les que quedin sense ratllar formaran el cognom d'un prestigiós otorrinolaringòleg i foniatre.

1. Dificultat d'identificar, comprendre i reproduir els símbols escrits.
2. Professional que es dedica a la correcció de les dificultats que afecten la veu, l'articulació, la paraula i el llenguatge oral i escrit.
3. Els conductes de l'oïda ho són.
4. Trastorn de la parla caracteritzat per les repeticions i interrupcions involuntàries en l'emissió de les paraules.
5. Tots els bons professionals en tenen un (plural).
6. Trastorn del llenguatge sense etiologia coneguda.

joc 1a

A la primera columna hi ha el nom de vuit personatges cèlebres escrits d'una manera estranya. A la segona columna, en un ordre diferent, hi ha vuit frases que expliquen coses d'aquests personatges. Ets capaç d'unir els noms amb les frases?

ArtapoelC
dleifraG
xiretsA
agnollarreS
ílaD
torioP
suneV
irteP

tailamertne tlom tag un
laineG rotnip un
roma 'l i aselleb al ed asseed al, scerg sla reP
etpigE 'd anaribos anU
taroproCni xaf bma repús sém bulc led egtanosreP
àlatac relodnab nU
agleb uitceted un
lag ioreh nU

joc 1b

Posant els bocinets de cada frase en ordre, ens ajudes a descobrir el que hi ha escrit?:

- a) branques; que té Un arbre dotze.
- b) quatre branca branquillons, cada.
- c) cada set brotets i branquilló
- d) és brotet batejadet. cada

Quan tinguis cada frase ben estructurada, ordena-les i et sortirà una endevinalla. Saps què és?

joc 1c

Sabries trobar el nom de 14 artistes del nostre país:

M	I	M	E	N	O	M	I	A	R
M	B	A	R	R	I	L	L	Z	I
A	S	R	Y	S	A	I	F	S	G
R	A	I	Q	D	L	Z	R	T	O
B	R	S	E	L	L	A	B	A	C
O	E	C	C	L	A	R	E	T	B
N	R	A	X	J	C	A	S	O	R
E	R	L	U	R	H	N	Z	L	E
T	A	P	I	E	S	Z	V	F	S
A	C	I	L	C	O	Z	N	O	M

Benvolguts companys:

M'he animat a escriure-us, perquè des de fa temps que estic intentant quedar amb alguns companys i poder fer petites discussions de casos: revisions, objeccions sobre la teràpia portada a terme, fer una visió (gravació amb vídeo) de com es duen a terme les sessions, explicar com ha anat un cas i com s'ha donat d'alta.

Quan he animat als amics sols ha estat possible fer una primera reunió, però ha estat impossible fer el seguiment del cas i treballar-ne de nous. Tothom es "raja"!

Seria possible que a través del CLC s'organitzessin reunions periòdiques on poder exposar el cas i que els qui hi assisteixen puguin donar una opinió? O seria possible que el Col·legi assessorés als nous logopedes en els primers casos que tenen a la consulta? O podria trobar a gent interessada a fer aquest intercanvi de casos?

Joan

Algunes sorpreses

Darrerament he tingut algunes sorpreses quan han vingut nous pacients al despatx.

Han vingut recomanats a fer logopèdia, perquè els hi ha dit algun amic, però realment no saben quina és la labor de la nostra feina i he hagut d'explicar que el que ells necessiten és un metge, o un psicòleg. És per aquest motiu que seria bo que en algun mitjà de comunicació es fes ressò de la nostra professió i quins són els camps que toquem.

A Catalunya Radio hi ha un programa que s'emet cada dia d'una a dues del migdia i es parla sobre diferents problemes que pot tenir la gent. Segons el tema ve un metge, un psicòleg, un tècnic,... Sempre es parla de situacions reals i de problemàtiques viscudes. És un programa divulgatiu i l'oient pot demanar consell.

Nuria

Hola,

Em dic Maria i m'he decidit a escriure una carta a la revista del CLC perquè soc una logopeda que no puc treballar com a tal. Des d'aquí voldria demanar recolzament i ajut als meus companys que ja estan en actiu. És molt difícil engegar, o bé trobar una feina de logopeda bé en organismes públics o privats, en despatxos que ja estan en marxa o decidir-se a tenir un despatx propi. Només voldria llançar un "cable", perquè es tingui en compte. (Deixeu les vostres dades al CLC i així podré connectar-me amb els qui vulgueu donar un cop de mà). Moltes gràcies per la vostra atenció.

Maria

NORMATIVA

Estem oberts a qualsevol tipus de col·laboració. Tot i això, la revista es reserva el dret a publicar només aquells escrits que no es puguin considerar com a atacs o qüestions personals. És important que les vostres col·laboracions arribin per correu electrònic o ordinari, i que feu constar les vostres dades personals. No s'acceptaran cartes anònimes. Segons el volum de cartes ens veurem obligats a fer-ne una selecció per donar entrada a diferents temes.

Solució joc 1
1. DISLÈXIA - 2. LOGOPEDA - 3. AUDITIUS - 4. QUÈQUESA - 5. COL·LEGIS - 1. DIS-FÀSIA.

Solució joc 1a
Cleopatra: una sobirana d'Egipte
Garfield: un gat molt entremallat
Asterix: Un heroi gal
Serrallonga: un bandoler català
Dallí: un pintor genial
Poirot: un detectiu belga
Venus: per als grecs, la deessa de la bellesa i l'amor
Petri: personatge del club més súper amb fax incorporat.

Solució joc 1b
Un arbre que té dotze branques, (l'any)
Cada branca quatre branquillons, (setmana)
Cada branquillo set brotets i (dies de la setmana)
Cada brotet és batejadet. (el nom de cada dia de la setmana)

Solució joc 1c
Raimon, Mre Mar Bonet, Llach, Dallí, Marriscal, Tapies, Barril, Monzó, Caballé, Carreras,

Congreso Extraordinario de A.E.L.F.A (Homenaje al Doctor Jordi Perelló)

PROGRAMA

Jueves 4 de Octubre de 2001

Foniatría (Salas A,B,C)

Mañana

Auditorio A: FONIATRÍA

Presidenta: **Mª Teresa Estellés Puchol**. Vicepresidenta 1^a de A.E.L.F.A. Decana del Colegio de Logopedas de Valencia.
Moderador: Alfonso Borragán. Centro de Foniatría y Logopedia. Santander

08:00-09:00 Entrega documentación

09:00-09:30 Inauguración Oficial.

09:30-10:00 *Glosa de Jordi Perelló*. **Enric Perelló**. Profesor Titular de la Universidad Autónoma de Barcelona.

10:00-10:45 *Historia y Actualidad de la IALP*. **André Muller**. Ex presidente IALP

10:45-11:15 Descanso

11:15-12:15 *Diagnóstico y tratamiento de la disfonía en el niño*. **Tatiana Botella**. Médico de familia y foniatra

Cristina Arias. Otorrinolaringóloga y foniatra

12:15-13:15 *Diagnóstico e intervención en profesionales de la voz* **Montserrat Bonet**. Otorrino-foniatra.

13:15-14:00 Coloquio.

Auditorio B: TRASTORNO ESPECÍFICO DEL LENGUAJE

Coordina: **Miguel Serra**. Universidad de Barcelona

11:15-11:45 *Trastornos del Lenguaje: Preguntas pendientes en investigación e intervención*.

Miguel Serra. Universidad de Barcelona. Departamento de Psicología Básica. Servicio Externo de Logopedia

11:45-12:15 *Perfil evolutivo de las omisiones y errores de los trastornos del lenguaje en tratamiento*

Mónica Sanz Torrent. Universidad de Barcelona. Departamento de Psicología Básica

12:15-12:45 *Problemas evolutivos de habla en el trastorno del lenguaje*. **Eva Aguilar**. Universidad de Barcelona. Departamento de Psicología Básica.

12:45-13:15 *Desarrollo de la intervención en un caso de trastorno del lenguaje desde los 4 a los 7 años*.

Encarna Pérez. Universidad de Barcelona. Servicio Externo de Logopedia. **Montserrat Giró**. Centro de Recursos Educativos de Foniatría y Logopedia. Tarragona, el Vendrell.

13:15- 14:00 Coloquio

Sala C (50 pers.)

12:00-14:00 COMUNICACIONES LIBRES

Coordina: **Enrique Bardina**. Junta Directiva A.E.L.F.A. Profesor de la Universidad de Zaragoza.

Tarde

Auditorio A: MESA REDONDA

16:00-18:00 Mesa redonda. TERAPIA MIOFUNCIONAL.

Coordina: Alfonso Borragán. Centro de Foniatría y Logopedia. Santander.

• *Cómo explorar una maloclusión*. **Alfonso Borragán**. Centro de Foniatría y Logopedia. Santander.

• *Interrelación del tratamiento ortodóntico y la logopedia. Límites y perspectivas*. **Emilio Macías**. Hospital de la Santa Cruz de Lierres

• *La reeducación tubárica*. **Giovanni Cusaro**. Médico O.R.L. Foniatría. Italia

• *Posicionamiento de la lengua en relación con la morfología oro-facial*. **Nidia Zambrana**. Universidad Federal Sao Paulo (Brasil). Fonoaudióloga especialista en motricidad oral.

• *Trastornos de la deglución y masticación en las personas mayores*. **M. Teresa Estellés**. Decana del Colegio Logopedas de Valencia.

18:00-20:00: Talleres (plazas limitadas)

1. -"Disfemia". **A. Fernández Zúñiga** (4hs.)

2. -"Terapia vocal en el adulto". **A. Borragán y M. T. Estellés** (4hs.)

3. -"Análisis de voz". **Bruce Diamante**. (Kay Elemetrics), New Jersey.(2hs)

4. -"Informática y Logopedia". **L. Janz, M. Renom, E. Pujol, M. Renom, E. Pujol** (4hs)

5. -"Palabra com plementada". Santiago Torres.(4hs)

Viernes 5 de Octubre de 2001

AUDIOLOGÍA

Mañana

Auditorio A

Presidenta: Mª Victoria Pulido. Presidenta de la Sociedad Catalana de O.R.L.

Moderador: Enrique Salesa. Vicepresidente de A.E.L.F.A.

09:00-10:00 *Últimos avances en fisiología de la audición.*

Emisiones Otoacústicas. **David Kemp**. Instituto de Laringología y Otología de la Universidad de Londres.

10:00-10:45 *Estado actual de la audiometría neurofisiológica*. **Jaime Marco**. Catedrático ORL – Valencia

10:45-11:30 *Estado actual de los implantes cocleares*.

Manuel Manrique Clínica Universitaria de Navarra

11:30-12:00 Descanso

Presidente: **Pedro Quesada**. Presidente de la Sociedad Española de ORL y Patología Cérvico-Facial.

Moderador: **Enrique Perelló**. Profesor Titular de la Universidad Autónoma de Barcelona.

12:00-12:30 *Audífonos digitales versus programables y analógicos*. **Pedro Salesa**. Audiólogo. Instituto Auditivo Español

12:30 – 13:15 *Rehabilitación en los implantes cocleares*.

Alicia Huarte. Clínica Universitaria de Navarra

13:15-14:00 Coloquio.

Auditorio B

12:00-14:00 *La Atención del Niño Sordo Severo y/o Profundo en el "Centre Experimental Orthophonique et Pedagogique"-CEOP- de París. el Centre Experimental Orthophonique et Pedagogique – CEOP – de París.*

Aspectos metodológicos del aprendizaje de la lengua oral y escrita. Implicaciones de la lengua de signos y de la palabra complementada en la comunicación y el desarrollo del lenguaje.

Coordina: **Nia Gotzens**. Psicopedagoga. Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius. **Martial Franzoni**. Orthophonista. Director del CEOP-París.

Eric Grau. Orthophonista. Coordinador Equipo Orthophonistas del C.E.O.P -París.

Sala C

12:00- 14:00 Comunicaciones libres

Coordina: **Isabel Vilariño**. Junta Directiva de A.E.L.F.A. Profesora de la Universidad de A Coruña.

Tarde

Auditorio A: Mesa Redonda

16:00 – 18:00 *Rehabilitación y valoración protésico-auditiva del sordo profundo.* Coordina: **Enrique Salesa**. Vicepresidente 2º de A.E.L.F.A.

Alicia Huarte. Médico O.R.L. Clínica Universitaria de Navarra. **Alfredo Bonavida**, Profesor de Electroacústica Universidad Ramón Llull.

Pedro Salesa. Audioprotesista. Instituto Auditivo Español.

Silvia Marro. Audioprotesista. Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius. Sabadell

Nia Gotzens. Psicopedagoga. Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius. Sabadell.

Idoya Ibarbia. Logopeda. Escoles Especials. Llar St. Josep de Lleida.

Marta Pou. Logopeda. Centro de Recursos Educativos para Deficientes Auditivos. Vic.

Josep Miró. Audioprotesista. Centro de Recursos Educativos para Deficientes Auditivos. Baix LLogregat

18:00-20:00 ASAMBLEA A.E.L.F.A

CENA DE GALA

Sábado 6 de Octubre de 2001

LOGOPEDIA

TRAUMATISMOS CRANEOENCEFÁLICOS Y LOGOPEDIA

Coordinación: **Anna Civit**. Decana del Col·legi de Logopedes de Catalunya.

Josep M. Vendrell. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona

Mañana

Auditorio A

9 - 9:15 *Introducción:* Logopedia y rehabilitación cognitiva. **Joseph M. Vendrell**

9:15 - 9:45 *La cadena asistencial del traumático craneal infantil.* **Eduard Carreras**, Coordinador del Programa de

Traumatismos Pediátricos del Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Barcelona

9:45 - 10:45 *La rehabilitación neuropsicológica del niño con una lesión cerebral traumática.* **Harvey Levin** Cognitive Neuroscience Laboratory, Baylor College of Medicine. Houston.

10:45 - 11:15 Descanso

11:15-11:45 *Intervención logopédica en el paciente post-traumático.*

Anna Civit. Decana del Col·legi de Logopedes de Catalunya.

11.45-12.30 *El planteamiento holístico en rehabilitación neuropsicológica: el modelo de Copenhagen.* **Anna-Lise**

Christensen. Profesor emérito de rehabilitación neuropsicológica, Ex Directora del Center for Brain Injury Rehabilitation, University of Copenhagen.

12.30-13.30 *Rehabilitación cognitiva con ordenador en el daño cerebral*

Odie Bracy . Neuroscience Center, Indianapolis

13.30 Coloquio

Tarde

Auditorio A

16:00-18:00 Comunicaciones libres

18:00-20:00: Talleres (plazas limitadas)

1. -"Disfemia". **A. Fernández Zúñiga** (4hs.)

2. -"Terapia Vocal en el adulto". **Alfonso Borragán y M. Teresa Estellés** (4hs.)

3. -"Recursos técnicos en hipóacusias profundas". **Pedro Salesa**. (2hs)

4.-"Informática y Logopedia". **O. Bracy, E. Pujol, J. M. Vendrell** (4hs)

5.-"Palabra complementada". Santiago Torres. (4hs)

6.-"Rehabilitación del Implante Coclear en Prelocutivos y post-locutivos". **Carme Pujol**. (Clínica Clarós). (2 hs).

20:00 Clausura Oficial

INFORMACIÓN GENERAL

Sede del Congreso

Auditorio Winterthur

Avda. Diagonal, 547 08029 Barcelona

Secretaría Técnica

Meeting & Congress S.L.

Hipólito Lázaro, 34, ent. 4ª. 08025 Barcelona

Tel.: 93 210 05 06 • Fax.: 93 213 06 37

E-mail: meeting@meetingcongress.com

Secretaría Científica

AELFA

Violante de Hungría, 111-115 esc B, Pral. 4ª
08028 Barcelona

Tel.: 93 330 91 41 • Fax.: 93 491 51 26

Optometria. Què és?

L'Optometria és la ciència que s'encarrega d'estudiar la funció i eficàcia del sistema visual en tota la seva amplitud.

L'Optometria tracta i soluciona les disfuncions de les capacitats i habilitats del sistema visual mitjançant la prescripció de lents així com la realització d'un procés d'educació visual que s'anomena **Teràpia Visual**.

RELACIÓ VISIÓ I APRENTATGE.

La visió és el procés d'interpretar el que veiem, d'obtenir significats i de comprendre i integrar el que s'ha vist, amb la informació que també es reb a través de la oïda, del tacte, i inclús de l'olfacte i del gust.

A través de la visió rebem el 80% de la informació diària, és una via molt important d'integració de la nova informació que, combinada amb altres vies i comparant-la amb un context, deriva en la comprensió de nous coneixements i per tant, en l'aprenentatge.

Una de les activitats que depenen d'un sistema visual funcional correcte és la lectura. Dificultats visuals com poden ser uns moviments oculars poc eficaços, no poder enfocar correctament o una coordinació dels dos ulls deficient, interfereixen en el procés d'aprenentatge de la lectoescriptura. Això es manifesta amb signes com són les pèrdues de línia en llegir, la invenció de finals de paraules, la manca d'atenció visual, símptomes com el cansament ocular, mal de cap...i que no tenen res a veure amb les dioptries.

Jaume Pauné i Fabrè, Òptic-Optometrista Centre Marsden de Teràpia Visual

COL·LEGIATS

Fins el jummy de 2001

ELCLC us desitja bon estiu.

Abadía Gil, Celia
Abella Aymat, Montserrat
Abián Rodríguez, Raquel
Adelantado Bosch, Leonor
Adell Bel, M. Jesús
Aguilar Serrano, Déborah
Ais i Campillo, Esther
Alarcón Moreno, Olga
Alás Rupérez, Ana
Alba De La Torre, Celia
Albareda Amigó, M. Teresa
Alberte Iglesias, Purificación
Alberti Mont, Dolores
Alcalde Aramburu, Macarena
Alcaraz Ximénez de Embún, Cristina
Aldevert i Serra, Mireia
Alguero Toruella, Montserrat
Almellones Conesa, M. Carmen
Aínsa i Tulsá, Teresa
Álvarez De Lasarte Pangua, Esther
Álvarez Martínez, M. Angeles
Álvarez Ramos, Mercedes
Álvarez Regas, Montserrat
Amat Cres, M. Teresa
Amat Rico, Núria
Amigo Alonso, Lidia
Andreu Gallostra, Gemma
Aniceto Pacheco, Carolina
Antón Calabozo, Ignacio
Antúnez Jorge, Joan Antoni
Apecechea Celaya, Carmen
Aragón Muñoz, Josefa
Areny Alférez, Laura
Arnela Bosch, Angela
Armau i Colomé, Montserrat
Armau Rodríguez, Mireia
Arrazola Schlamlich, Marta
Ariaga González, M. Del Mar
Arrieta Pueyo, Elena
Arroyo Guijarro, Pilar
Arsis Blanco, Esther
Artau i Roig, Sara
Artigas Guntin, Pilar
Arxé Gálvez, M. Pilar
Ascot Serrano, Rosa M.
Atienza Gómez, Julia
Atienza Taurá, Núria
Auguets i Guixé, Mercè
Aumedes Farré, Montserrat
Auzmendi Díaz de Mendibill, Ignacio
Ayora i Acón, Teresa
Badia Sancho, Carla
Badia Serentill, Damià
Bagó i Morat, Carme
Bagur Llopis, Sandra
Baílà Sarrado, Immaculada
Bailey Garrido, Alicia
Balada Arias, Helena
Balagué Casterá, Montse
Balcells Nadal, Mireia
Balmori Vizaínco, Juan Carlos
Barahona Gálvez, M. José
Baraza Lozano, Mercè
Barcelona Calvo, Pedro
Barco Celma, Carmen
Bardina Pau, M. Angels
Barés Hernández, Sònia Carolina
Barjuan Escclusa, Ruth
Barnola Bancells, Miriam
Barón Porqueras, Conxita
Barret Pascal, Silvia
Bartrina Alabau, Tània
Bartroli Piña, Isabel
Bassas Bolibar, Núria
Bate i Mestre, Olga
Baulida Estadella, Eduard
Bejarano Mataliana, Chantal
Bellés Segura, Isabel
Bellver Paloma, Rosa
Benaiges Belló, M. Cinta
Benedito Serret, Ester
Benítez Sánchez, Anna
Berdejo Benedi, M. José
Berengué Vilá, Ester
Berga Torrecabota, Glòria
Bermúdez Pérez, Verónica
Bertran Lobato, Anna
Bertran Mogendorf, Elisabeth
Bertran Ramón, Marta
Bessa Cruz, Maria
Bisbal Guix, Elena
Biurrun Unzué, Oscar
Blanch Cluet, Ester
Blanco Chamón, Eva Maria
Blázquez Martínez, M. Angels
Bleuca Longás, Beatriz
Bollif Creus, Angels
Bofill i Bosacomá, Conxa
Bohigas Aguilar, Elsa
Bonany i Giménez, Silvia
Bonet Agustí, Núria
Bonet Agustí, Montserrat
Boneta Lloret, Núria
Borqué Magriñá, Griselda
Borras Casellas, Marta
Borras Payerol, M. Angels
Borrell Gisbert, Rosa
Bosch Argelich, Montserrat
Bosch Camps, Josepa
Bosch Pallicer, Joana Maria
Bosch Prat, Neus
Bosgos Andrés, M. Pilar
Boyé Peñate, Patricia
Bravo Martínez, Francisca
Brenuy Nus, M. Llúsa
Brufau Turné, Judit
Brugué Soler, Francisca
Bryu Costa, Anna
Bruzón Cid, M. Dolores
Bueno Egea, Maria
Burch Jané, Cristina
Burguño Fucho, M. Jesús
Buscarons Alcoriza, Ana
Buscart Corominas, Teresa
Buyse Mayench, Montserrat
Cabau Pomar, Rosanna
Cabo González, M. José
Cabré Barreras, Natàlia
Cabrera López, M. Carmen
Cabrera Marrero, Carmen Luisa
Cadafalch Cabani, Maria
Calaf Gual, Neus
Caldas i Basat, Maria Isabel
Calls Reverter, M. Cinta
Cambra i Vergés, Cristina
Campdelacreu Rodríguez, Olga

Campoy Mengual, M. Carme
Camps Bosch, Mariona
Camps Obrador, Cristina
Canabal Garcia, Ana Isabel
Canals Tarrida, Joana
Cantallos Ehlis, Marta
Canut Cuberes, Anna M.
Cañas Olivera, José
Canelles Rodríguez, Concepció
Capdevila Roca, Montserrat
Capellera Cabanes, M. Teresa
Carasuná Barcelona, Laura
Carbonell Sáez, Neus
Carbonell Tarrés, Marissè
Carla Monzó, Yolanda
Carmona Castejón, Ana M.
Carmona De Santos, Laura
Carmona Garcia, M. Rosario
Caro López, Marta
Carpio Pérez, Núria
Carrasco Astals, Anna M.
Carrasco Plaza, M. Del Mar
Carrero Montó, Eva
Casadevall i Pou, Salvador
Casajuana Muñoz, Teresa
Casas i Gregorio, Cristina
Casas Junqueras, Marta
Casasnovas Manau, M. Teresa
Caseny Ferrando, Lourdes
Castañé Lleonart, Anna M.
Castellanos Novell, Loreley
Georgina
Castells Castelló, M. Núria
Castellví i Bea, M. Gabriela
Castellví Soriano, Olga
Cebrian Ortega, Marta
Cendrero Fuentes, Marta
Centelles i Sorni, Adela
Chaparro Garcia, Angelina
Checa Mato, Mercedes
Chufet Ramon, Amparo
Cifuentes Martínez, M. Luisa
Cirera Solá, Teresa
Civá Canals, Anna
Clariá Sancho, Mercè
Clariana Andres, Marta
Claveras Espinach, Iolanda
Clemente Benaiges, Ivet
Cobo Meroño, M. Victòria
Cobos Ortega, Josefa
Codina i Urpi, Maria
Codina Ramells, Teresa
Cogollós Santamans, Elvira
Collillas i Gall, Lidia
Colom Abad, Eva
Colom Soto, M. Eulàlia
Coloma González, Angels N.
Colomer Herranz, Cristina
Colomes Pagà, M. Immaculada
Coma Ferrando, Núria
Comas de la Fuente, M. Teresa
Combalia Goikoetxea, Isabel
Conesa Jordán, Encarnacion
Conesa Solá, Teresa
Contreras Carpena, Rosa
Còpulo Martínez, Lidia
Coral i Alcolea, Raquel
Corominas Roig, Núria
Corral Cabrera, Noemi
Correal Domingo, M. Cristina
Cortadellas i Gratacós, Neus
Cortegoso Gómez, Aurea
Cortell Casadevall, Núria
Cortés Figols, Antoni
Cortés González, Eva M.
Costa Trivez, Mar
Costas Castrogudín, Ramón
Costas Caudet, Gemma
Cotorello Rodríguez, Teresa
Creus Jorquera, Ingrid
Cruells Ferrando, Eva
Cuberes Mallor, Francesc Xavier
Cuberes Solá, Conxita
Cubilla Simó, Cristina
Cuca i Adell, Josep M.
Cuesta Dot, Nuri
Culleré Jové, Alexandra
Curriel Gisbert, M. Victòria
Dausó Onieva, Elisabet
De Dios Martín, Carme
De Doménech Jubany, Maria
De Doménech Gracia, Ruth
De Haro Gutiérrez, Encarna
De la Peña Gallego, Eva
De las Heras Vélez, Hilaria
De Luna Riera, Gemma
De Sas Vidar-ribas, Ana
Del Cacho Barriando, Teresa
Delgado Parra, Nicolás
Demestres i Carbó, Anna M.
Devesa Soler, Francisco
Díaz i Petit, Marta
Díaz López, Marta
Díaz Poveda, Laura
Díaz Rodríguez, Angel Maria
Diez Garcia, Lourdes
Diez Santamaría, Ana
Dionís Bargalló, Núria
Diví Tormo, Carme
Dólera Garcia, Dolores
Domene Alonso, M. José
Doménech Pastor, Natividad M.
Domènjo i Ciudad, Marta
Domingo Fontova, Laura
Domingo Rodríguez, M. Carmen
Dominguez González, M. Begoña
Dominguez León, José
Dominguez Seda, Marta
Donato, Graciela Susana
Duaso Caldes, Núria
Dulcet i Valls, Elisabeth
Duran Cots, Fina
Duran Lozano, Cristina
Ejarque Grau, Judith
Elustondo Valencia, M. Trinidad
Ermeta Auzan, M. Inés
Errando Puigmartí, M. Ignacia
Errando Ricol, Eva
Escat Llivat, Joan
Escotí Coma, M. Dolores
Escurrell Ostáriz, Marta
Español Guasch, M. Carme
Espiraró i Ambrós, M. Dolores
Espirasa Mas, Rosalia
Espejo Sánchez, Lourdes
Espun Mammé, Rosa
Espin Armau, M. Del Mar

Estanyol Sanpere, Carme M.
Estepé Digón, Elisenda
Esteller Beltran, M. José
Estivill Balsells, Roser
Estivill Martín, M. Del Carmen
Estrada Leyvon, Elizabeth
Exposito Navas, Mercedes
Fajula Cos, Susana
Farrás Canals, Gemma
Farré Canelles, Neus
Farreras Duran, Carles
Farrero Carola, Josep M.
Faure Continente, Immaculada
Felip Pasanau, Joan
Felip Penafeta, Trinitat
Fernández Abedo, Ana Rosa
Fernández Álvarez, Montserrat
Fernández Barja, Núria
Fernández Danés, M. Carme
Fernández Iruela, Judit
Fernández Iruela, Francisca
Fernández Millán, Carmelo
Fernández Montó, Eva
Fernández Rodríguez, M. Cristina
Fernández M. Josefina
Ferrá i Ubach, Caterina
Ferran i Diaz, Berta
Ferrari Rebull, Francisca
Ferrer Garrigues, Caridad
Ferrer Genestra, Francisca
Ferrer i Portella, Xavier
Ferrer i Rafecas, Maria
Ferrer Pelegrin, Marta
Ferrón Pérez, Xavier
Figueras Gutiérrez, Rosa M.
Figueroa Aleu, Núria
Filella Belver, Lidia
Fitó De Ena, Pilar
Fitó Pons, Rosa
Font Falguera, Carme
Fontanals Muñoz, Ingrid
Fortuny Camarena, M. Carme
Franch i Bo, Eva
Franch Rius, M. Carmen
Franco Velasco, Victòria
Frigoleta Forga, Roser
Fusté Castell, Pietat
Fuster i Camps, M. Pilar
Gairín Macià, Maite
Gaja Juanandreu, Raimon
Galani Mejias, M. José
Galarza i Martínez, M. Dolores
Galdón i Torres, Sandra
Galisteo Rodríguez, Pilar
Gallardo Alcaina, M. Angeles
Gallés Cabré, Reyes
García Abia, M. Aurora
García Diaz, Marta
García Fernández, Laura
García Garcia, Montserrat
García Lloveras, Cristina
García López, M. Cruz
García López, Marifé
García Navarro, Isabel
García Quincoces, Eulàlia
García Ramos, Núria
García Racamora, Rita Beatriz
García Salvador, Eva
Garganta Colomi, Roser
Garreta Sierra, Esmelinda
Garrido Moralejo, M. Teresa
Garriga Sans, M. Montserrat
Garsaball Magarino, Xantal
Gasol Blasco, Esther
Gassó Pola, M. Dolores
Gastaminza Iriarte, Amparo
Gasull Tenas, Silvia
Gasulla Lloret, Rosa M.
Gausachs i Amatell, Mercè
Gil Cormet, Carmen
Gil Egea, Margarita
Gil i Àlvarez, Agustina
Gil i Ibars, Cristina
Gil Vila, M. Angeles
Gilo Ortiz, Mercedes
Giménez Torralba, Bernardino
Gimeno Bernad, Ana Cristina
Giralt Vilalta, Magdalena
González Domínguez, Natalia
Gómez Bascuas, Daniel
Gómez Bernat, Núria
Gómez Fernández, Núria
Gómez Torralba, M. Carmen
Gómez Travesset, Sara
Gomis Cano, Elisabeth
Gonfau Espinasa, Núria
Gonfau Lavagna, Roser
González Boris, Marta
González De La Torre, Josefa
González i Castelló, Ricard
González i Lorenzo, Núria C.
González Ignacio, Mateo
González Merino, M. Del Mar
González Miquel, M. Teresa
González Ruiz, Ana Maria
Gordt Serret, Paquita
Gordo Fulcat, Anna
Gracia Calvo, Encarna
Gracia Rodríguez, M. José
Granado Domínguez, M. Teresa
Grande Outeiriño, Concepción
Grandi De Trepat, Diana
Gras Fernández, Rosa M.
Gras Forasté, Pilar
Grau i Bonás, M. Angels
Grau Oliver, Montserrat
Grau Sancho, Núria
Gravalls Olivella, Anna
Gregori Gubern, Maria
Grifols Almero, Marta
Grisolia Gándara, Esther
Güell Saus, Marta
Guillamón Chinxestra, Margarita
Guillamón Valenzuela, Montserrat
Guilló Rodríguez, Neus
Guim Tarruella, Judit
Guiñojo Odena, Montserrat
Guirao Muñoz, M. Del Rosario
Guitart Tristany, Anna
Gutés D'ameller, Gemma
Gutiérrez Gallego, Maribel
Gutiérrez Pantaleón, Eva
Guzmán Naranjo, Juan Antonio
Hernández Ibañez, Francisco
Hernández López, Jordi
Hernández Martín, Raquel
Hernández Ocoñ, Rosa
Hernández Rodríguez, M. Fátima

Hernanséiz Torras, Cristina
Herrera Estévez, Isabel
Herrera González, Elisabet
Herrero Calderó, M. Del Mar
Hervás Gómez, M. José
Huertas Giménez, Natàlia
Iburtas Jordan, Annabel
Icart Gómez, Lourdes
Irazoqui Levi, Maria
Iverri i Pascual, Ignasi
Jaime de Casas, Ana M.
Jané Estadella, Patricia
Jané Massó, Anna
Jané Canals, Anna
Jané Baigés, M. Cinta
Jarrod Garcia, Carmen
Jausoro Buiñuales, Félix Àngel
Jiménez Martín, Leonor M.
Jorba Jorba, Núria
Jordana Garcia, Ester
Jordana Puig, Marta
Jordi Piedra, Anna
Jordi Aragones, Anna M.
Jordi Bonaventura, M. Isabel
Juanola i Illa, Immaculada
Juanpere Ferré, M. Eulàlia
Julia Palomer, Lina
Julia Páris, Rosa M.
Julia Usan, Miriam
Juncosa Martí, Ester
Jurado i Vinales, Elisabet
Lafarga Argente, Carme
Laguardia Villares, Amaia
Laguna Martínez, Olga
Lanchas Martín, Maria
Larrieu Robledo, Emilce Noemi
Lázaro Beltran, Marga
López Bermejo, M. José
Lesmes Cuedra, M. Del Rocío
Liébana Vicente, Rosa
Llargués Tryuols, Josefina
Llenas Alonso, Silvia
Llirinos Sopena, M. Teresa
Llorens Gómez, M. Teresa
Llorens Macián, Begoña
Llorens Moreno, Emília
López Almunia, Esther
López Bellosta, Josefa
López Carrillo, Olga
López Castellote, Silvia
López Cerrato, Julia
López de Celis, Carlos
López de Celis, Montserrat
López Domínguez, Cristina
López Fernández, Carme
López Garcia, Cristina
López Martínez, Pilar
López Nuñez, Alicia
López Siso, M. Jesús
López Vigil, Isabel E.
López Yuste, Estela
Lopezosa Estil-les, Esther
Lora Cabezas, Manuel
Lorán Meler, M. Pilar
Lorente Hurtado, M. Isabel
Luo Moreno, Ana
Luca Moleras, Rosa M.
Luna Broca, Cristina
Mach Farina, Blanca
Madrid Torrecilla, M. Milagros
Malagarriga Gonzalo, Adelina
Manen Calvet, Elisabet
Manrique Aguanuevas, Pilar
Manuel i Baró, M. Teresa
Mañero Hernández, M. Isabel
Marcel Mirabent, Margarida
Margineu Bravo, Maite
Marimon Aragones, Anna
Marin Llopis, Silvia
Marín Rosa, M. Del Pilar
Marqués Soler, M. Jesús
Máquez Rubio, Beatriz
Marródn Adán, Aurora C.
Martí Forés, Marta
Martí i Cañameres, Itziar
Martí Planagumá, Silvia
Martín Galán, Josefa
Martín Gavin, M. Carmen
Martín i Monsalve, Elisabet
Martín Sánchez, Eneida
Martiniell Gisbert-sauch, Montserrat
Martínez Bonnet, Lidia
Martínez Navarro, Núria
Mas Acosta, M. Victòria
Mas i Bo, M. Dolores
Masana Soler, Alicia
Masó Gallego, Elisabet
Massana i Molera, Montserrat
Massegur Borrell, Gemma
Matamoros Perarada, M. Carmen
Mateu i Vidá, Waldeasa
Medalla Cufí, M. Montserrat
Medialdea Miranda, Ana
Medina Jiménez, Lidia
Medina Sobrino, M. Angeles
Mejero Muñoz, Rosa M.
Melero Ortega, M. Teresa
Meló Hernández, Carmen
Menárguez Burillo, Ginesa
Menció i Carreras, Roser
Meneses Mangas, Angela
Mengual Terricabras, Laia
Merino Canudas, Marta
Mériz Piedrafita, Antonio
Mesa Sánchez, Mercedes
Mestre Torroella, Mercè
Mestres Puig, Montserrat
Mestres Ribalta, Marta
Miguez Varela, Carmen
Miquel Montañola, Eva
Mir Puyuelo, Montserrat
Mijavila Melchor, Montserrat
Módel i Teixidó, Gemma
Molera i Farré, Gemma
Molina Del Molino, Lourdes
Molina Martínez, Carina
Monclús Nuñez, Francisca
Monge Diez, Rocío
Monné Gueroa, Carme
Montagut Colomer, Núria
Montalà Guasch, M. Teresa
Montalà Guasch, Mercè
Montaner Schmidt, Patricia
Montaña Guerrero, M. Lluisa
Montero González, Silvia
Montolio Alvar, M. Angels
Montserrat Carbonell, Anna

Moreno Abad, Faustina
Moreno Montañés, Mercè
Moreno Rams, Angela
Moret Obis, Ana
Morlá i Fortuño, Helena
Muixi Albareda, Núria
Munne Bladé, Roser
Muntané Costa, Marc
Muñoz Baell, Irma Maria
Muñoz Martínez, Mireia
Murro Ayats, M. Pilar
Naubron Mandavit, François
Navarro i Navarro, Maria Acèlia
Navarro Sierra, Jose Luis
Nebot Valls, Angela
Nogales Audi, M. Mercè
Noguera Blanch, Elvira
Noguera Pujol, Caterina
Noguera Constantí, Rosa M.
Nogués Lloret, Montserrat
Obeso Cáceres, Isabel
Oliver Mateu, M. Angels
Oliver Sijar, Marta
Olleta López, M. Isabel
Oriol I Peregrina, Núria
Ortega Palenzuela, Magdalena
Otin Larraz, M. Victòria
Padrés Serrat, Eduard
Pagés Cassà, Miriam
Pallèja I Benet, Concepció
Palleres Ferrer, Inés
Pàmies i Fàbregat, Carme
Pàmies Ponsarnau, Marta
Pampliega Miquel, Ricardo
Parada Garcia, José Manuel
Parellada Montoro, M. Mercè
Pareta Raura, Núria
Paris Catalá, Sandra Remedios
Parra López, Pablo
Pascual Lebrero, Juan
Pastor Aguilar, Joana
Pastor Granero, Bibiana
Pastor Vera, Tomasa Victoria
Pato Traperó, Silvia
Pedrero Gebauer, Maria Dolores
Pell Font, Eulàlia
Peradalla i Palau, Núria
Peradejordi Cantallops, Elisenda
Peralta Garcera, M. Eugènia
Perelló Scherdel, Catherine
Pérez Calleja, Mercè
Pérez Diaz, Mª Isabel
Pérez i Latre, Laura
Pérez i Ojevero, Núria
Pérez Lapique, Ana
Pérez Lizaralde, Garbiñe
Pérez López, Julia
Pérez Martínez, Eugènia
Pérez Rodríguez, M. Elena
Pérez Sentís, M. Teresa
Periáñez Maquedano, M. Con-
cepción
Pesarrodda Isem, Elisenda
Pezantes Pérez, Vilma Esperanza
Pi Torrente, Antoni
Picañol Cabré, Marta
Pichel Rodríguez, M. Vicenta
Pinar Martínez, Maria
Piña Lopera, Isabel
Piñot Furner, M. Roser
Piza Vich, Begoña
Planas i Olivé, Ariadna
Pons Bonet, M. Teresa
Pons i Riola, Montserrat-olga
Ponsdoménech Calvet, Bàrbara
Porras Palasi, Rosa Maria
Porta Puig, Teresa
Poveda López, Carme
Prades Florencio, M. Teresa
Prat Rosa, M. Del Pilar
Prats Aznar, Maria
Pretel Tudela, Bellem
Prieto Garrido, M. Luisa
Prunera Galofré, Anna
Puente Porqueras, Juan Luis
Puigvert Molas, Laura
Puigvert Sans, M. Del Mar
Pujol Casóvia, Ana
Pujol i Salabert, Montserrat
Pujol Reynares, Berta
Puyuelo Sanclément, Miquel
Quintáns Auriguberry, M. Mercedes
Rabés Cabús, Julia
Raduá Sagrera, Isabel
Ráfols Jané, Maria
Rama Rodríguez, Silvia
Ramajo Pousa, M. José
Ramos López, Eva M.
Raventós Guerra, Tais
Rebull i Aran, Núria
Rebull Princep, M. Del Pilar
Recasens i Casamper, Anna
Repetto Lucchese, E. Isabel
Requena Marques, Antonia
Resina Rodríguez, Corat
Ribó Ayuso, Mónica
Riera Bonet, Marta
Riera Gambín, M. Carme
Riera i Euras, Assumpta
Riera i Roig, Sergi
Rieradavall Sant, Núria
Rion Segarra, Olga
Rios Alonso, M. Teresa
Rius Bonjon, Montserrat
Rocher Clariana, Francesc
Rodríguez Juárez, Lorenzo
Rodríguez López, Maribel
Rodríguez Mitjavila, Noemi
Rodríguez Pérez, Begoña
Rodríguez Touceda, Carmina
Rofes Casas, Carolina
Rofes Llorens, Ester
Romero Carbonell, Núria
Romero Cerutti, Luisa Rosa
Romero Escobar, Lucia
Romeu Larios, Josep Jaume
Romo Garcia, Anabel
Roqué Codina, Maite
Rosselló Piña, Rosa M.
Roura Llaurodd, Margarida
Roura Trepast, Roser
Rovi Calabria, Lucia
Rovira Martínez, Pineda
Roy Martínez, Jesús Mª
Royo Lavina, Montserrat
Royo Subirats, M. José

Ruana Pegueroles, Mariona
Rubés i Mirabent, Anna
Rueda Soler, Raquel
Ruiz Barnés, Estela
Ruiz González, Ana M.
Ruiz Llaurodd, M. Del Carme
Ruiz López, José
Ruiz Martínez, Caridad
Ruiz Morales, Capilla
Ruscalleda i Torrent, Montserrat
Rusiñol Abad, Angels
Sabarich Padrisa, Noemi
Sadurni Rosell, Isabel
Sala Gorgas, Eulàlia
Sala i Esteve, Immaculada
Sales Comas, Rosa M.
Salgueiro Rodríguez, Clara
Salip Dènia, Anna
Salla Solé, Assumpció
Salsas Ojeda, Elisenda
Salvado Castellví, Rosa M.
Samper i Mas, Pura
Sánchez Guiz, Encarna
Sánchez Garcia, Begoña
Sánchez Iglesias, Manuela
Sánchez López, Abigail
Sánchez Lorenzo, M. Jesús
Sánchez Molinero, M. Carmen
Sánchez Pons, M. Teresa
Sanchis Bofarull, Sonia
Sanromá i Vicente, Magda
Sans Sastre, Montserrat
Sans Matamoros, Esther
Sans Alguacil, M. Fabiola
Sanz Romero, Nieves
Sardá Escolá, Marta
Sarsanedas Sedó, Mercè
Sastre Cloquell, M. Teresa
Sastre Cortés, Montserrat
Saucá Balart, Andreu
Saumell Roca, Olga
Segarra Mateu, Montserrat
Sellarés Parra, Anna
Sells i Robert, Francisca
Serra Arbús, Marta
Serra Fornes, Marta
Serra i Prat, Aba
Serrat Juanola, Xavier
Sierra Banzo, M. Pilar
Simó Miquel, Silvia
Simó Miquel, Anna
Sintes Revieigo, M. Nieves
Sisquella González, Núria
Sixto Tapia, Núria
Solá Palet, M. Carme
Solá Rovira, M. Victòria
Solé Altisent, M. Angels
Soler Callén, Angeles
Soler Pérez, Montserrat
Soler Romagosa, Lourdes
Soler Sanfelix, Dolores
Soler Sellarés, Imma
Soler Sindreu, Natàlia
Soler Yebra, M. Teresa
Soley Cardona, Montserrat
Solivera Casals, Maria
Subirà Vallés, Mónica
Suñé i Queraltó, Josep M.
Tarruella Fariol, Alba
Teixidor Falgás, M. Assumpció
Tejedor Navarro, M. Soledad
Teodoro i Sadurni, Magda
Teulé Salient, Rosa
Tiana Fontanillas, Glòria
Tonda Manresa, Teresa
Torelló Enrich, Sara
Tormo Rosich, Núria
Tormé i Altisent, Roser
Tormé Sanz, Salu
Torralba Garcia, Francisca
Torralba i Roselló, Mireia
Torralba Signes, Esther
Torregrossa Benito, Isabel
Torrent Planas, Maria
Torrents Ferrer, M. Angels
Torrents Lombarte, M. Teresa
Torres Cano, Elena
Torres Gallardo, Begonya
Torrijos Delgado, M. Carmen
Tort Pons, Judith
Tort Valenzuela, M. Victòria
Trias Gamito, Laia
Trias Pla, Núria
Trias Casas, Núria
Tristany Sans, Judit
Trullas Font, Montserrat
Tudela Sanvalero, Clara Maria
Tulon Garcia, Carme
Ubach Miralda, Elvira
Ugaz Vera, Yris Elisabet
Vall Pla, Montserrat
Vallduvi Botet, M. Dolores
Valle González, Charo
Vallés Garcia, Esther
Valor i Sabatier, M. Rosa
Valsechi in Marini, Rita Noemi
Vaz Fernández, Laura
Vázquez León, M. Angels
Vázquez Prieto, Natuea
Velasco Gutiérrez, Esther
Vendrell Sant, Eulàlia
Ventosa Carbonero, Yvette
Verbo Carver, Magdalena
Verdura Milian, Montserrat
Vergara Col, Sandra
Vidal Mas, Dolores
Vigueras Marin, Josefa
Vila Font, Gemma
Vila i Rovira, Josep M.
Vila Servitje, Montserrat
Vilà Trias, Vanesa
Vilamala Sánchez, Lidia
Vilanova Nieto, Núria
Vilar Garriga, Marina
Vilardaga Meseguer, Teresa
Viña i Mascadó, M. Cinta
Viñallonga Erausquin, M. Begoña
Viñas Massons, M. Assumpció
Viñuales Lapena, Helena
Vitoló Guzmán, Mónica
Vivancos Monter, M. Mercè
Wehr Chartier, Agnès
Xirrnachs Diaz, Sergi
Ylla Ullastret, Silvia
Yúfera Gómez, Irene
Zaballós Castellví, Meritxell
Zubuy Buen, Xavier

